

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 10 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2003

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Επί τη έναρξει του Νέου Εκκλησιαστικού Έτους»
Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών
καί πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου σελ. 3-6

Θ. Ευχαριστία:
Έρωτήσεις και απαντήσεις δια των Ι. Κανόνων
Αρχιμ. Χρυσόστομου Παπαθανασίου σελ. 7-8

Σχόλια στο α' αίτημα της Κυριακής Προσευχής
Αρχιμ. Χρυσάνθου Στελλάτου σελ. 9-10

Η Παιδεία στην εποχή της Παγκοσμιοποίησης
Μάριου Μπέγζου, Καθηγητού του Πανεπιστημίου
Αθηνών σελ. 11-15

Άγιος Δημήτριος ο Μυροβλήτης σελ. 16-17

Ποιμαντική ασθενών στα νοσοκομεία
της Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών
Αρχιμ. Νεκταρίου Μηλιώνη σελ. 18-19

Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο έμπνευσμένος κήρυκας
Μαρίας Μαμασούλα, Δρος Παιδαγωγικής σελ. 20-23

Άξια και δίκαιη πρωτοβουλία
Αλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
Καθηγητού Πανεπιστημίου Αθηνών σελ. 24-25

Ο παραβατικός έφηβος σε πορεία ρήξης:
κίνδυνος ή έλπίδα
Δ. Κυριαζή, Ψυχιάτρου-Ψυχαναλυτού σελ. 26-27

Ειδήσεις και Σχόλια
Κωνσταντίνου Χολέβα σελ. 28-29

Ο λόγος του Θεού
Αρχιμ. Επιφανίου Οικονόμου σελ. 30

Τα έφ' άπαξ των Κληρικών σελ. 31

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
Ο Άγιος Δημήτριος.
Νωπογραφία του Μανουήλ
Πανσέληνου, Άγιου Όρος.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο περιοδικό για τους ιερείς

Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου της Έκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>
Ηλεκτρονική διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης
Ελλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

υπό του Κλάδου Έκδόσεων
της Έπικοινωνιακής και Μορφωτικής
Υπηρεσίας της Έκκλησίας της Ελλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Ο Αρχιγραμματεύς της Ι. Συνόδου
Αρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Κωνσταντίνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Άριστομένης Ματσάγγας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Αθηνών

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΚΛΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ

Σόλωνος 98, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791
<http://www.livanis.gr>

«Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ Νέου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἔτους»

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, Κληρικοί παντός Βαθμοῦ καὶ ἐν γένει ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι πολὺ ὑπερήφανος καὶ αἰσιόδοξος γιὰ πάρα πολλοὺς ἀπὸ σᾶς, διότι ὄντως εἴσθε ἀξιόλογοι, ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας φίλοι γνήσιοι, μετὰ συγκινητικοῦ ζήλου ἀγωνιστές στὴν ἀποστολή σας, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπάρχει καὶ ἀριθμὸς τινῶν ἀπὸ σᾶς, οἱ ὁποῖοι ἴσως κατὰ κάποιον τρόπο ἀτονοῦν στὸν ἀγῶνα τους, πράγμα τὸ ὁποῖο ἐπιδρᾷ δυσμενῶς στὴ διακονία σας, θεωρῶ χρέος μου, ὡς ἀγρυπνῶν γιὰ σᾶς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ εὐσεβές πλήρωμα, τὸ ὁποῖο μᾶς ἐνεπιστεύθη ὁ Θεός, νὰ ἀναφερθῶ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἐνδεικτικὰ σὲ ὀρισμένα θέματα. Ἐπειδὴ δὲ αἰσθάνομαι καὶ πιστεύω ὅτι ἀπευθύνομαι στὴν ἱερατικὴ οἰκογένειά μου, θὰ ἐκφρασθῶ ἐλεύθερα, ἀφοῦ, βέβαια, σᾶς παρακαλέσω νὰ μελετήσετε μὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἄλλες προηγούμενες σχετικὲς Ἐγκυκλίους μου.

Ἐγκύψατε σοβαρὰ μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ λάβετε ὑπ' ὄψη σας αὐτά, πὺν ἀκροθιγῶς θὰ ἀναφέρω, καὶ ὅποιος ὑπολείπεται σὲ κάτι, ἄς ἀνανεώσει τὶς πνευματικὲς του δυνάμεις καὶ ἄς προσπαθήσει γιὰ τὴν τήρηση τῶν ὧσων γράφω.

α' Ὁ Ἱερός Κλήρος

1. Ὡς πρὸς τὰ «Μυστήρια». Παρακαλῶ πολὺ, ἐπιδείξατε ὅλοι σας εὐπρέπεια, σοβαρότητα, ἱερατικὴ συμπεριφορὰ καὶ ὅ,τι ἀρμόζει σὲ Κληρικό, μὲ ἐπίγνωση τῆς ἀποστολῆς του. Δὲν εἶναι λογικό, ἀλλὰ εἶναι προφανῶς ἀσε-

βές, νὰ τελεῖται ἓνα Μυστήριο, λ.χ. τοῦ Βαπτίσματος ἢ καὶ τοῦ Γάμου, «ἐπιτροχάδην», καὶ νὰ παραλείπονται συχνὰ καὶ εὐχὲς τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ κατόπιν νὰ «φλυαρεῖ» ὁ Ἱερέας, ἐν εἴδει «κηρύγματος» πρὸς τοὺς παρενρισκομένους στὸ Μυστήριο καὶ νὰ λέγει, ἔστω, «συμβουλές» καί, συχνὰ γιὰ νὰ φανεῖ ἀρεστός, νὰ χαριεντίζεται προκλητικά.

Τὸ αἰσθητήριο τῶν πιστῶν εἶναι ἀλάνθαστο καὶ ἐκλεκτικό. Ἐπιθυμεῖ τὸ «γνήσιον», τὶς εὐχὲς τοῦ Μυστηρίου. Ἐπιθυμεῖ εὐπρέπεια, σοβαρότητα καὶ πνευματικὴ ἀρχοντιά ἐκ μέρους τοῦ Κληρικοῦ, πράγματα τὰ ὁποῖα συγκινοῦν καὶ ὠφελοῦν, καὶ ὄχι «φλυαρίες» καὶ κοσμικὲς συμπεριφορὲς ἐκ μέρους τοῦ Ἱερέα. Τὸ ἐλάχιστον, δύο-τρία λεπτὰ τῆς ὥρας λ.χ., νὰ ἀπευθύνει, ἂν τὸ ἐπιθυμεῖ, δυὸ-τρεις λόγους οὐσιώδεις σχετικὰ μὲ τὴ βαρύτητα, τὴν ἔννοια καὶ τὴ σωτηριολογικὴ ἀξία τοῦ Μυστηρίου.

2. Ὅπως μοῦ κατηγγέλη, κατὰ τὴ διάρκειά τεσσαρακονημέρου Μνημοσύνου, σὲ κεντρικὸ μεγάλο Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν, στὸ ὁποῖο δὲν εἶχαν λάβει μέρος ὅλοι οἱ Ἱερεῖς τοῦ Ναοῦ, καὶ οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ, ἀκούονταν ἔντονες συνομιλίαι καὶ κάποια «γέλια», ὥστε νὰ «ἀναγκασθεῖ» πιστὸς νὰ μεταβεῖ στὴν ἀριστερὴ Πύλη τοῦ Ἱεροῦ καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ ἡσυχία. Ἄς σεβαστοῦμε τὸν πόνο τῶν θλιμμένων συναθρώπων μας καὶ ἄς μὴ λησμονοῦμε καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πὺν παρακολουθοῦν ὑπάρχουν καὶ μερικοί, οἱ ὁποῖοι μόνον λόγῳ τοῦ Μνημοσύνου ἦλθαν στὴν Ἐκκλησία. Μὴ τοὺς προκαλοῦμε νὰ σχηματίσουν κακὴ ἐντύπωση γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

3. Εἶναι ἐπιβεβλημένο στὰ Ἱερά Μυστήρια

της Βαπτίσεως και του Γάμου, όταν θα λάβουν μέρος περισσότεροι του ενός Ιερείς να εξέρχονται όλοι μαζί για την τέλεσή του και όχι όποτε κρίνει ο καθένας ή να «μπαινοβγαίνουν». Να λείπουν οι κάθε είδους θεατρνισμοί. Τα Ίερά Μυστήρια δεν είναι «θέατρο». Να υποδεικνύεται στους φωτογράφους (από τους οποίους πρέπει να ζητείται κάρτα του Σωματίου τους) να είναι προσεκτικοί και να σέβονται και το χώρο και το Μυστήριο. Προσεκτικοί πρέπει να είναι οι Ίερείς και όταν, π.χ., οι μελλόνυμφοι έρχονται στο Γραφείο του Ίεροῦ Ναοῦ για την έκδοση Ἄδειας, οι οποίοι πρέπει να γίνονται δεκτοί με εὐγένεια, να τους παρέχεται κάθισμα, να μὴ γίνονται διακρίσεις, οὔτε, π.χ., να τους υποδεικνύεται «ποιός να κάνει τη

Ἡ Δευτέρα Παρουσία και ὁ Πύρινος Ποταμός, 1568

βιντεοσκόπηση ἢ τὸν στολισμὸ οὔτε ποῦ να γίνει ἢ γαμήλια δεξίωση». Να ἐξηγεῖται σαφῶς και κατηγορηματικῶς ὅτι ἡ τέλεση τοῦ μυστηρίου εἶναι δωρεὰν και ὅ,τι χρήματα δίδονται κατὰ προαίρεση, αὐτὰ δίδονται για τὴν Ἐκκλησία που ἔχει κάποιες ἀνάγκες (φωτισμός, καθαριότητα κ.λπ.), να χορηγεῖται δὲ ἀπαραιτήτως ἢ σχετικὴ ἀπόδειξη. Να υποδεικνύεται με διάκριση ὅτι τόσο ἡ νύμφη ὅσο και οι παράνυμφοι πρέπει να εἶναι ἐνδεδυμένοι ὅπως ἀρμόζει στὸν ἱερό χώρο. Καλὸ θὰ εἶναι να διατίθεται συνολικὰ μία ὥρα για τὸ κάθε Μυστήριο.

4. Ὅσο τὸ δυνατὸν ἐγκύψατε στὰ σπάνια σὲ ὠραιότητα και ὠφέλεια πνευματικὴ κείμενα τῶν Πατέρων μας ἀλλὰ και πολλῶν ἄλλων συγχρόνων πνευματικῶν ἀναστημάτων, ἀφ' ἑνὸς μὲν για πνευματικὴ προσωπική σας ὠφέλεια, για στηριγμὸ στὸν ἀγώνα σας, ἀλλὰ και για να μπορεῖτε να «ἀρθρώσε-

τε» σωστὸ λόγο στὸ κήρυγμά σας. Εἶναι ἀναγκαῖα ἢ μελέτη και ὁ προσωπικός σας ἀγώνας και για τὴν ποιμαντικὴ ἀποστολή σας. Θαυμάζω πολλοὺς ἐπιστήμονες, δικηγόρους, γιατροὺς, ἐκπαιδευτικούς κ.λπ., που κυριολεκτικὰ «ξενυχτοῦν», ἀκόμη και στὰ ὠρμά τους χρόνια, για τὴν ἐνημέρωσή τους λ.χ. στὶς νέες νομολογίες, σὲ «δεδικασμένα» ἢ για τὶς καινούριες ἱατρικὲς-φαρμακευτικὲς τεχνικὲς, για τὴν προετοιμασία τῶν μαθημάτων τους

κ.λπ. Γιατί μερικοὶ Ίερείς μας να παύουν ἢ να ἀποφεύγουν τὴ μελέτη και τὴν ὑπεύθυνη προετοιμασία; Ὁ μακαριστὸς Παναγιώτης Τρεμπέλας, ὅταν μετὰ ἀπὸ ἕνα συγκλονιστικὸ και ὄντως θεόπνευστο κήρυγμά του σὲ ἐκκλησία, τὸν ἐπαίνεσε ἕνας Ἀρχιμανδρίτης στὸ Ίερό για τὸν «λόγο» του

και τοῦ εἶπε: «Σεῖς κ. Καθηγητά, γνωρίζετε τόσα πολλά, τὰ ὁποῖα σὰς ἔρχονται ἀμέσως στὸ νοῦ, χωρὶς κόπο, σὰν χεῖμαρρος!», ὁ αἰμίμηστος Καθηγητὴς τοῦ ἀπάντησε: «Ἀγαπητέ μου, ἀπὸ τὴν Κυριακὴ, ἤδη προσδιορίζω τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας μου τῆς ἄλλης Κυριακῆς. Τὴν Δευτέρα, κάνω ἕνα “σκελετό”. Δυὸ-τρὲς ἡμέρες, εἴτε περπατῶ ἢ και ὅταν τρώγω, σκέπτομαι κάποια σχετικὰ με τὸ θέμα μου και πράγματι μου ἔρχονται κάποιες πολὺ χρήσιμες σκέψεις. Τὴν Παρασκευὴ, ὀλοκληρώνω τὴν “ὁμιλία” μου. Ὅταν κάνω ἔτσι, τὴν Κυριακὴ, ἐπάνω στὸν Ἀμβωνα, πηγαίνουν ὅλα καλά. Ἄν δὲν κάνω ἔτσι, ἔρχεται τὸ Ἅγιο Πνεῦμα και μου λείει στὸ αὐτί: “Τεμπέλη! δὲν προετοιμάσθηκες, δὲν ἐπιτελεῖς σωστὰ τὸ ἔργο σου”». Πρὸ ἡμερῶν, φίλος μου, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου, μου λέγει: «Ὅταν πάω σὲ κάποια ἐκκλησία, που δὲν γνωρίζω, παρακαλῶ τὸν Θεό, να φωτίσει τὸν Ίερέα να μὴ

“ὁμιλήσει”, ὥστε να μὴ χάσω τὴν Χάρη καὶ τὴν κατάνυξη τοῦ Μυστηρίου καὶ να μὴ τα-
ραχθῶ ἀπὸ τὴ “φτώχεια” τοῦ κηρύγματος!».

5. Τὸ ἱερὸ ἀντίδωρο να μὴ μοιράζεται στὶς ἐξόδους τοῦ Ἱ. Ναοῦ πρὸ τῆς Ἀπολύσεως.

6. Ὅταν ἔρχονται πιστοὶ στὸν Ἱερὸ Ναὸ καὶ ζητοῦν κάποια πληροφορία ἢ ἐξυπηρέτη-
ση, να μὴν τοὺς παραπέμπετε κατ’ εὐθείαν καὶ ἀπότομα στοὺς Νεωκόρους, ἀλλὰ να ἀκού-
ετε μὲ προσοχὴ τὸ πρόβλημά τους σεῖς οἱ ἴδι-
οι. Ὅσοι ἔχετε τὴν «εὐλογία» τῆς Ἐκκλησίας, να ἐπιτελεῖτε τὸ ἔργο τοῦ «πνευματικοῦ», σὰς παρακαλῶ, να λειτουργεῖτε μὲ διάκριση, ὑπευθυνότητα καὶ σοβαρότητα καὶ πρὸ παν-
τός, μὴ δημιουργεῖτε ἐπιπόλαιες κι ἀρρω-
στημένες «ἐξαρτήσεις» εἴτε μὲ γυναῖκες εἴτε
μὲ νέους, πού ἀργότερα θὰ σὰς γίνουν «τανά-
λιες», πού θὰ σὰς σφίγγουν καὶ θὰ σὰς ἀγα-
νακτοῦν, ἂν μὴ τι χειρότερο, ὅταν θὰ θέλετε
καὶ δὲν θὰ μπορεῖτε να ἀπαλλαγεῖτε. Οἱ
ἄνθρωποι δὲν εἶναι ἄψυχα ὄντα ἢ κάτι λ.χ.
σὰν τὰ ὑποδήματά μας, πού, ὅταν μᾶς «στε-
νεύουν», τὰ πετοῦμε!

Δὲν εἶναι κατόρθωμα, ψυχές πού παρα-
παίου, διαλυμένες ψυχικά κ.λπ. καὶ δὲν
ἔχουν ἀπὸ ποῦ να κρατηθοῦν, τὸ να τὶς ἐντυ-
πωσιάσετε ἢ δεσμεύσετε εἴτε θεληματικά ἢ
ἄθελα. «Νοήσατε ἃ λέγω!». Πολλὰ δράματα
καὶ πολλές ἄσχημες καὶ καταστάσεις πτώ-
σεως προκύπτουν ἀπὸ τέτοιες «ἐγκληματικές»
ἀπροσεξίες. Αὐτονόητη εἶναι καὶ ἡ ἀποφυγὴ
τοῦ κακῶς νοουμένου «Γεροντισμοῦ», ἰδίως
ἀπὸ νέους Κληρικούς, πού σὲ μερικές, ἐλάχι-
στες περιπτώσεις, μπορεῖ να μεταβληθεῖ σὲ
«μάστιγα». Ἐπίσης, δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό Κλη-
ρικοὶ να αὐτοπροβάλλονται ὡς οἱ πλέον κα-
λοὶ καὶ ἅγιοι ποιμένες τῆς Ἑνορίας. Ἐπίσης,
να μὴ δημιουργοῦν προσωπικές «κλίκες», πού
τὰ ἀποτελέσματά τους εἶναι γνωστά.

β' Ἱεροψάλτες

Συστήσατε στοὺς ἀγαπητοὺς Ἱεροψάλτες,
τὴν καλὴ καὶ σωστὴ ἀπόδοση τῶν ὕμνων, τὴν
καλὴ καὶ σεμνὴ ψαλμωδία, ἢ ὅποια να μὴ γί-

νεται γιὰ να τέρπει μόνον τὴν ἀκοή τοῦ
ἐκκλησιασματος, ἀλλὰ γιὰ να ἐγγίζει τὴν ψυ-
χή, να δημιουργοῦνται αἰσθήματα πίστεως,
μετανοίας καὶ κατανύξεως. Πρέπει να εἶναι
προσεκτικοὶ στὰ ἀναλόγια, να μὴ συζητοῦν,
να μὴ περιφέρουν τὰ βλέμματα πρὸς τοὺς
ἐκκλησιαζομένους, να φέρουν ὅπωςδῆποτε
ράσο καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνοδό τους στὸ Ἐνα-
λόγιο να παίρνουν τὴν εὐλογία τοῦ λειτουργοῦ
ιερέα. Αὐτονόητη εἶναι τόσο ἡ διατήρηση
ἁρμονικῶν σχέσεων μεταξύ των καὶ μὲ τοὺς
ἐφημερίους, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ καλὴ κοινο-
νικὴ συμπεριφορά τους.

γ' Νεωκόροι

Στοὺς ἀγαπητοὺς μας Νεωκόρους δώσατε
να καταλάβουν ὅτι καὶ αὐτῶν ἡ «διακονία»
εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο πνευματικὴ καὶ
πρέπει μὲ δέος καὶ σεβασμὸ να ἐπιτελοῦν τὸ
ἔργον τους. Ὅπωςδῆποτε, ἀπαιτεῖται ἡ ἐπι-
λογή τους να γίνεται, ὅσο τὸ δυνατόν, μὲ κά-
ποια κριτήρια πνευματικά.

Ἐπίσης, να φροντίζουν οἱ Προϊστάμενοι
τῶν Ἱ. Ναῶν, ὥστε καὶ οἱ Νεωκόροι, να εἶναι
ὅσο τὸ δυνατόν εὐπρεπισμένοι καὶ καθαροί,
μὲ τὴν ἀπαραίτητη εὐγένεια πρὸς τοὺς πι-
στούς, καὶ να ἀποδεικνύουν ἔτσι ὅτι ἔχουν ἐπί-
γνωση τῆς ἱερότητας τοῦ χώρου. Να μὴν σκαν-
δαλίζουν τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ να ἀποτελοῦν
καὶ ἐκεῖνοι μίαν «ἁρμονία» καὶ παράλληλα
εὐλαβὴ εἰκόνα, μὲ τὴν ὅλη Ἱερότητα καὶ
ὁμορφιὰ τοῦ Ἱ. Ναοῦ. Αὐτονόητο εἶναι ὅτι δὲν
ἐπιτρέπεται να ὑπερβαίνουν τὰ ὅρια τῶν κα-
θηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων τους.

δ' Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια

Οἱ συμπαθέστατοι φίλοι καὶ φίλες τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἢ καὶ τοῦ φι-
λοπτώχου, παρακαλῶ θερμὰ, ἄς αἰσθάνονται
ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι τὸ ἴδιο «ἐκκλησιαζόμενοι».
Νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένοι καὶ
ἄς παραμένουν λίγο μετὰ τὸ τέλος τῆς Θείας

Λειτουργίας, ώστε κατά τη διάρκειά της και μάλιστα στις ιερές στιγμές πρό του τέλους, να μη θορυβοῦν, ἀδειάζοντας τὰ κέρματα ἢ συνομιλώντας και προκαλώντας ἔτσι τὰ δυσμενῆ σχόλια ἢ και τὴν ἀγανάκτηση τῶν πιστῶν, ἔστω και ἂν αὐτῇ, ἀπὸ σεβασμὸ στὴν ιερότητα τοῦ χώρου και τῆς ὥρας δὲν ἐκδηλώνεται. Μὴ δίνουν μὲ αὐτῇ τὴ συμπεριφορὰ τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ Θεία Λειτουργία δὲν γίνεται και γιὰ ἐκείνους.

ε' Συνεφημέριοι

Σχετικὰ μὲ τὶς σχέσεις τῶν Κληρικῶν-Συνεφημερίων, νὰ μὴ δίνεται ἀφορμὴ στὸν ἀντίδικο, νὰ τοὺς κάνει ὡς Κληρικούς ἐγωϊστῆς, σκληροῦς, περισσότερο ἀδίκους και νὰ καταθλίβουν κυριολεκτικὰ μὲ τὴν συμπεριφορὰ τους, νὰ πληγώνουν τοὺς ἐν Χριστῷ συνεργάτες, Συνεφημερίους ἢ Διακόνους, μὲ συνέπεια νὰ καταντᾶ πολὺ «ἀστεῖος» ὁ λειτουργικὸς ἀλληλοασπασμὸς «συγχωρήσεως»! Φθάνουν μέχρι τὰ αὐτιά μου κάποιοι «ἀναστεναγμοὶ» πληγωμένων Κληρικῶν ἢ Διακόνων ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ τῶν Προϊσταμένων τους ἢ Συνεφημερίων και οἱ ὅποιοι μὲ μεγάλο «σθένος», ὑπομένουν τὴν ἀδικὴ συμπεριφορὰ. Ἐνας νέος Κληρικός, ἔφθασε μέχρι σημείου ἀπογνώσεως. Προσέξατε, Ἀδελφοί μου. Ὅλοι τὸν Χριστὸ τῆς ἀγάπης και τῆς θυσίας ὑπηρετοῦμε. Μὴ γίνεται αὐτὸ πὺ ἔλεγε ἕνας ἅγιος Μοναχός, ὁ π. Ἰωάννης ὁ Δομβοῖτης: «Πρόσεξε μήπως ὡς λαϊκὸς ἦσουν χρυσὸς και τώρα ὡς ρασοφόρος γίνεις μόλυβδος».

Ἐπίσης, παρακαλῶ πολὺ, προσέξατε νὰ τηρεῖται τὸ «ῥάριο». Πρέπει νὰ εἶναι ἀνοικτοὶ οἱ Ἱ. Ναοὶ και νὰ ὑπάρχει ἔστω ἕνας Ἱερέας σὲ κάθε Ναό. Εἶναι θλιβερὴ ἢ εἰκόνα και πρᾶγμα ἀνεπίτρεπτο νὰ εἶναι κλειστοὶ οἱ Ἱ. Ναοὶ σὲ ὥρες πὺ ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι ἀνοικτοὶ ἢ νὰ εἶναι μόνον ὁ Νεωκόρος και νὰ «μὴ γνωρίζει» πὺ βρίσκεται ὁ Ἱερέας. Ἰδιαίτερα σᾶς παρακαλῶ, αὐτὸ νὰ τηρεῖται. Εἶναι χρέος κάθε Κληρικοῦ νὰ παρίσταται σὲ ὅλες τὶς Ἱερές Ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου και ὄχι μόνον τὴν

ἐβδομάδα τῆς ἐφημερίας τους. Ἐπίσης, δὲν εἶναι σωστὸ Κληρικοὶ νὰ κυκλοφοροῦν στοὺς δρόμους ἀσκεπεῖς και χωρὶς ἐξώρασο.

Ἀγαπητοὶ Ἀδελφοὶ και Συλλειτουργοί,

Τὰ ἀνωτέρω, δὲν εἶναι «συμβουλές» και «ὑποδείξεις» μου, χάριν «καθήκοντος», ἀλλὰ ξεκινοῦν ἀπὸ κάποιες «πικρίες» ἐκλεκτῶν πιστῶν, πὺ μὲ πολλὴ ἀγάπη και «ἀόριστα» ὡς πρὸς κάποια, εὐτυχῶς ἐλάχιστα, πρόσωπα μου κατήγγειλαν.

Παρακαλῶ πολὺ, νὰ αἰσθάνεσθε «ὑπερήφανοι» και «προνομιοῦχοι» γιὰ τὴν κλήση στὸ Ἱερό Λειτουργῆμα πὺ ἐκλήθητε και γιὰ τὴν τιμημένη περιβολὴ σας.

Πειραματισθεῖτε, ἀγαπητοὶ μου Κληρικοὶ και λοιποὶ Ἐκκλησιαστικοὶ Ἱεργάτες, γιὰ τὴν ἀπαιτούμενη ἱεροπρεπῆ, ἀγία, σεβάσμια, καθαρὴ βιοτῆ και συμπεριφορὰ και θὰ αἰσθάνεσθε «πρῶτοι» ἐσεῖς τὴν ψυχικὴ εὐφορία και χάρη τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν ἐν φόβῳ και ἀγάπῃ Θεοῦ ἐπιτέλεση τῶν Ὑψηλῶν Καθηκόντων σας.

Εἶναι ἄπειρον τὸ μεγαλεῖον τῆς κλήσεώς σας και ὅπωςδήποτε τῆς Ἱερωσύνης. Μὴ τὸ στερεῖσθε αὐτὸ τὸ μεγαλεῖο μὲ τὴ συμπεριφορὰ σας.

Μὴν αἰσθάνεσθε ὡς «βᾶρος» και «κόπο» και «στέρηση» τὴν Ἱερωσύνη. Τοῦναντίον, νὰ αἰσθάνεσθε χαρούμενοι και δυνατοί. Σᾶς ἀγάπησε ὁ Χριστὸς μας και σᾶς ἐξέλεξε Λειτουργοῦς του. Ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε, πάντοτε χαίρετε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε.

Ὁ Ἱερεὺς, λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, εἶναι «Θεὸς περιπολῶν ἐν σαρκί!».

«Ἡ Ἱερωσύνη, τάξιν ἐπέχει θαυμαστήν, ταγμάτων οὐρανίων, ἣν οὐκ ἐποίησε βροτός, οὐκ ἄγγελος παρήξεν, οὐδέ τις ἄλλη δύναμις ἐπέδειξε τοῖς κάτω, ἀλλ' ὁ Παράκλητος αὐτῆς, τὴν ὄντως ἐξουσίαν, ἀκολουθίαν ἔταξε και δέδωκεν ἀνθρώποις, ὡς ἂν, κἂν ὧσιν ἐπὶ γῆς, ἀγγέλων οὐρανίων μιμῶνται τὸ πολίτευμα και τὴν διακονίαν».

(Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν)

Θ. Εὐχαριστία: Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων

Τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου
Δρος Νομ.-Θεολογίας, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

β'

Συνεχίζουμε, με τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, στὸ δεύτερο αὐτὸ μέρος, τὶς Ἐρωτήσεις καὶ τὶς ἀντίστοιχες Ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων καὶ τῆς Ἱ. Παραδόσεως με κεντρικὸ ἄξονα τὸ μέγα Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ὅπως γράφαμε καὶ στὸ α' μέρος ὅ,τι γίνεται στὸ κορυφαῖο αὐτὸ γεγονὸς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκφράσεως τῆς λατρείας μας πρὸς τὸν Θεὸν πρέπει νὰ γίνεται με βαθύτατο σεβασμὸ, με ἱεροπρέπεια καὶ με ἀπόλυτη τάξη. Ὅ,τι δὲν ἐμπίπτει στὴ λατρευτικὴ εὐλάβεια καὶ στὴν κανονικότητα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν τάξη, ἐπιπολαιότητα, ἀσέβεια καὶ βεβήλωση τῆς ἱερότητας. Καὶ τοῦτο διότι ἔχουμε ἐνώπιόν μας τὸ Μυστήριον τῶν Μυστηρίων, τὸ ὁποῖο ὑπερέχει ὄλων τῶν Μυστηρίων, ἀφοῦ σ' αὐτὸ «*προτίθησιν Αὐτὸς ἑαυτὸν τοῖς πιστοῖς εἰς τροφήν*».

Θεωρήσαμε δὲ σκόπιμον νὰ συνεχίσουμε τὴν ἀρίθμηση γιὰ τὸ ἐνιαῖο τῆς μελέτης μας.

10. Ποῖος εἶναι ἀρμόδιος νὰ μεταδίδει τὴν θ. Κοινωνία;

Ἡ μετάδοση τῆς θ. Κοινωνίας σύμφωνα με τοὺς Ἱ. Κανόνες γίνεται μόνον ἀπὸ τοὺς κληρικούς καὶ ἀποτελεῖ ἱερὸ καθῆκον τους. Συγκεκριμένα, ὁ 58ος κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου διακελεύει τὰ ἑξῆς: «*Μηδεὶς τῶν ἐν λαϊκοῖς τεταγμένων ἑαυτῶ τῶν θείων μυστηρίων μεταδιδότω, παρόντος ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου. Ὁ δὲ τι τοιοῦτο τολμῶν, ὡς παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιῶν, ἐπὶ ἑβδομάδα μίαν ἀφοριζέσθω, ἐντεῦθεν παιδαγωγούμενος, μὴ φρονεῖν παρ' ὁ δεῖ φρονεῖν*» (Ράλλη-Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων*, τόμ. Β', σελ. 437). Ὁ Ζωναράς στὴν ἐρμηνεία του λέγει ὅτι «τὸ

μεταχειρίζεσθαι τὰ ἅγια καὶ ἑτέροις αὐτῶν μεταδιδόναι, τοῖς ἱερωμένοις δέδοται» (ὅπ. παρ., σελ. 437-438). Θεωρεῖ μάλιστα ὅτι «*τοῦτο οἷησιν ἐκείνῳ προσμαρτυρεῖ. Διὸ καὶ ἀφορισμῶ μιᾶς ἑβδομάδος κολάζεται ἵνα μάθη, φησί, μὴ φρονεῖν, παρ' ὁ δεῖ φρονεῖν ἵνα ταπεινωθῆ καὶ ἐπιγνῶ ἑαυτὸν, καὶ μὴ τοῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἐγχειρῆ*» (ὅπ. παρ.). Καὶ ὁ Βαλσαμῶν ὁμοίως ἐρμηνεύει τὸν παραπάνω κανόνα. Μάλιστα προχωρεῖ στὴν ἐρμηνεία του ὑπογραμμίζοντας ὅτι «*λέγουσι γοῦν τινες ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὡς ὅταν οὐ πάρεστί τις ἐξ αὐτῶν (δηλ. κληρικῶν), διὰ προκειμένην ἀνάγκην, καλῶς μεταδώσει τις ἑαυτῶ τῶν θείων ἁγιασμάτων ἑμοὶ δὲ οὐ δοκεῖ τοιοῦτον γὰρ τολμηθῆναι ἀπὸ ἐρμηνείας καὶ ἀντιδιαστολῆς οὐκ ἐκχωρηθήσεται*» (ὅπ. παρ.). Δυστυχῶς, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐπέφερε καινοτομία καὶ παρουσιάζεται ἐνίοτε τὸ φαινόμενο λαϊκοὶ νὰ λαμβάνουν μόνον τους τὴ θ. Κοινωνία ἢ καὶ νὰ τὴ μεταδίδουν.

Συναφῆς εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ ὁ 23ος κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ὁποῖος κάνει λόγο γιὰ τὸν μὴ χρηματισμὸ ἐπὶ τῆς μεταδόσεως τῆς θ. Κοινωνίας. Οἱ θεοφόροι Πατέρες καθώρισαν τὴν αὐστηρότατη καὶ ἀνώτατη ἐκκλησιαστικὴ ποινὴ, ἐκείνη τῆς καθαιρέσεως, ὅταν ὑποπέσει στὸ παραπάνω ἀτόπημα οἰουδήποτε βαθμοῦ κληρικός. Συγκεκριμένα, ὁ κανὼν ὀρίζει με ἀπόλυτη σαφήνεια: «*Περὶ τοῦ μηδένα τῶν εἴτε ἐπισκόπων, εἴτε πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, τῆς ἀχράντου μεταδιδόντα κοινωνίας, παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰσπράττειν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολούς, ἢ εἶδος τὸ οἰουοῦν. Οὐδὲ γὰρ πεπραμένη ἢ χάρις, οὐδὲ χρήμασι τὸν ἁγιασμὸν τοῦ Πνεύματος μεταδιδόμεν,*

ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τοῦ δώρου ἀπανουργέως μεταδοτέον. Εἰ δὲ φανεῖται τις τῶν ἐν κλήρῳ καταλεγόμενων ἀπαιτῶν, ᾧ μεταδίδωσι τῆς ἀχράντου κοινωνίας, τὸ οἰονοῦν εἶδος, καθαιρείσθω, ὡς τῆς Σίμωνος ζηλωτῆς πλάνης καὶ κακουργίας» (ὄπ. παρ., σελ. 354-355).

Ἀκόμη πρέπει νὰ ὑπομνησθεῖ ὅτι ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερη προσοχή κατὰ τὴν μετάδοση τῆς θείας Κοινωνίας ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴ μεταφορά τῶν Τιμίων Δώρων στὰ σπίτια ἢ στοὺς θαλάμους τῶν νοσοκομείων, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ κοινωνήσουν ἀσθενεῖς πιστοὶ χριστιανοί. Κατὰ τὴ μεταφορά τῶν Τιμίων Δώρων καλὸν εἶναι νὰ προηγεῖται ἀναμμένο κερὶ ἢ κανδήλι καὶ νὰ ὑπάρχει ἀπόλυτη σιωπὴ καὶ εὐλάβεια. Πρὸ τῆς θ. Κοινωνίας ἀλλὰ καὶ κατόπιν δὲν χρειάζονται συζητήσεις.

11. Πῶς γίνεται ἡ θεία Κοινωνία τῶν νηπίων;

Κατ' ἀρχὴν εἶναι ἀρχαιότατος θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας μας ἢ συμμετοχὴ καὶ τῶν νηπίων στὴ θεία Κοινωνία, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία τῶν πρώτων αἰώνων. Χαρακτηρίζεται δὲ ὡς ἀδικαιολόγητη καινοτομία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀπὸ τὸν 12ο αἰώνα ἀπόφαση τῆς στερήσεως τῆς θείας Εὐχαριστίας στὰ νήπια. Ἀξίζει νὰ παραθέσουμε τὴν σχετικὴ ἀναφορὰ τῶν Διαταγῶν τῶν Αποστόλων γιὰ τὴν θεία Κοινωνία τῶν νηπίων καὶ τῶν παιδιῶν. «Καὶ μετὰ τοῦτο μεταλαμβάνετω ὁ ἐπίσκοπος, ἔπειτα οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ ὑποδιάκονοι καὶ οἱ ἀναγνώσται καὶ οἱ ψάλται καὶ οἱ ἀσκηταὶ καὶ ἐν ταῖς γυναῖξιν αἱ διάκονοι καὶ αἱ παρθένοι καὶ αἱ χῆραι, εἶτα τὰ παιδιά καὶ τότε πᾶς ὄγκος κατὰ τάξιν μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας ἄνευ θορύβου» (ΒΕΠ, τόμ. 2, VIII, 14, 158).

Τὰ νήπια ὀφείλει ὁ λειτουργὸς νὰ τὰ κοινωνεῖ μὲ μεγάλη προσοχή. Εἶναι δὲ ἀνεπίτρεπτο, ἀντιπαιδαγωγικὸ καὶ ἀψυχολόγητο ὁ ἱερεὺς νὰ θυμῶναι ἢ νὰ φωνασκεῖ καὶ νὰ διαμαρτύρεται γιὰ τὴν προσέλευση τῶν νηπίων στὴ θ. Κοινωνία. Οὕτε, ἐπίσης, εἶναι ὀρθὸν νὰ λέγει φράσεις λαϊκοῦ ἢ ἀσεβοῦς τύπου γιὰ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου ὡς «τὸ χρυσὸ δοντάκι» ἢ «ἔλα,

μελάκι», ἢ «κρασάκι» κ.ἄ. Κατὰ τὴν ὥρα τῆς μεταδόσεως τῆς θ. Κοινωνίας στὰ νήπια χρειάζεται ἀπόλυτη ἡρεμία, ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια καὶ προσοχή γιὰ τυχόν κινήσεις τοῦ νηπίου καὶ ἡ ἁγία λαβίδα ἀναλόγως βεβαίως τῆς ἡλικίας ἔχει καὶ τὴν ἀρμόζουσα ποσότητα Ἁγίας Κοινωνίας. Ἐλάχιστον Τιμίον Αἷμα καὶ ἔχνη μαργαριτῶν Τιμίου Σώματος τοῦ Χριστοῦ ἀρκοῦν.

12. Ἐπιτρέπεται νὰ μεταδίδεται ἡ θ. Κοινωνία μετὰ τὸ πέρας τῆς θ. Λειτουργίας;

Ἡ μετάδοση τῆς θ. Κοινωνίας κατὰ τὴ διάρκειά τῆς τελέσεως τῆς θ. Λειτουργίας εἶναι καθορισμένη, ὡς ἀκριβῶς ἀναφέρει τὸ λειτουργικὸ τυπικὸ ἀλλὰ καὶ ἡ θεολογία τῆς Εὐχαριστίας ἐπιβεβαιώνει, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τὸ «Κυριακὸν Δεῖπνον» γιὰ τὴν «Τράπεζα Κυρίου», τὴν Δεσποτικὴ Τράπεζα, στὴν ὁποία καλοῦνται οἱ πιστοὶ νὰ λάβουν μέρος. Ἡ ἱερὴ πρόσκληση «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε» δηλώνει τὴν ὥρα καὶ τὴ στιγμή τῆς προσελεύσεως στὴ θεία Κοινωνία τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ μετάθεση σὲ ἄλλη χρονικὴ στιγμή τῆς θ. Κοινωνίας τῶν πιστῶν εἶναι ἀπαράδεκτος ἀντιευχαριστιακὴ κίνηση. Ὡς ἀναφέρει ὁ καθηγητῆς Ἰω. Φουντούλης «τὸ νὰ μετατίθεται ἡ θεία κοινωνία στὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας εἶναι λειτουργικῶς ἀδιανόητο καὶ ἀποτελεῖ, ἂς μὴ θεωρηθεῖ ὑπερβολικὴ ἢ ἔκφρασις, καταστροφή τῆς ὅλης ἱεραρχίας» (Ἰω. Φουντούλης, Ἄπαντήσεις εἰς λειτουργικὰς ἀπορίας, τόμ. Β', Ἀθήνα 1989, σελ. 96).

Συναφὲς εἶναι καὶ τὸ ζήτημα τῆς μεταδόσεως τῆς θ. Κοινωνίας τὰ Χριστούγεννα, τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ τὸ Μέγα Σάββατο, ὅπου σὲ πολλοὺς ναοὺς σήμερα, κατ' οἰκονομίαν, τελεῖται καὶ δευτέρῃ θ. Λειτουργία. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ δοθεῖ ἡ δέουσα προσοχή, ὥστε νὰ ἐκλείψει τὸ ἀπαράδεκτο φαινόμενο τῆς μεταδόσεως θ. Κοινωνίας διαρκούσης ἤδη τῆς δευτέρας θ. Λειτουργίας δι' οἰονδήποτε λόγο. Τέλος, δὲν ἐπιτρέπεται κατάλυση τοῦ Ἁγ. Ποτηρίου τῆς πρώτης θ. Λειτουργίας ἀπὸ τὸν λειτουργὸν τῆς δευτέρας.

(συνεχίζεται)

Σχόλια στο α' αίτημα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς

Τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσάνθου Στελλάτου
Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μ. Πατρῶν

Ἡ Κυριακὴ Προσευχή, παρὰ τὴ συντομία τῆς, εἶναι ἡ πλουσιότερη σὲ περιεχόμενο σύννοψη τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Βασικὲς πτυχὲς τῆς διδασκαλίας Του, ὅπως ἡ ἀντίληψη περὶ τοῦ Θεοῦ –καὶ ἡ προσφώνησή του– ὡς Πατέρα, ἡ ὑπερβατικότητά του καὶ συγχρόνως ἡ παρουσία του πολὺ κοντὰ μας, ἡ ἔλευση τῆς βασιλείας του, ἡ πραγματοποίηση τοῦ θελήματός του, ἡ διατροφή μας μετὸν καθημερινὸ ἀλλὰ καὶ μετὸν εὐχαριστιακὸ ἄρτο, ἡ εὐσπλαχνία του ἐκδηλούμενη ὡς ἄφεση ἁμαρτιῶν, ἡ πρόνοιά του, συνοψίζονται σὲ αἰτήματα προσευχῆς πολὺ οὐσιαστικὰ γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν κόσμο ὅλο στὸ σύνολό του.

Τὴν Κυριακὴ Προσευχὴ διασώζουν οἱ Εὐαγγελιστὲς Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς. Ὁ πρῶτος τὴν παραδίδει μέσα στὴν *Ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία* σὲ μιὰ συνάφεια ὅπου ἀντιπαρατίθεται ἡ γνήσια χριστιανικὴ εὐσέβεια πρὸς τὴν ὑποκριτικὴ φαρισαϊκὴ τήρηση τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας. Ὁ δεῦτερος τὴ διασώζει μέσα σὲ μιὰ σύντομη κατήχηση περὶ προσευχῆς, ὅπου ὁ προσευχόμενος Ἰησοῦς μετὰ τὸ τέλος τῆς προσευχῆς του ἀνταποκρίνεται στὸ αἶτημα ἐνὸς ἐκ τῶν μαθητῶν του, *«Κύριε δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι»*, καὶ διδάσκει τὴν *Κυριακὴ Προσευχή*.

Ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας

- Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας μετὰ μιὰν ἱστορικὴ ἔννοια: Εἶναι ὁ Κύριος ποὺ ἐνεργεῖ μέσα στὴν ἱστορία, ἐλευθερώνει τὸ λαὸ του ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς Αἰγύπτου, προνοεῖ γι' αὐτὸν καὶ τὸν προστατεύει.

- Ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλύπτεται ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μετὰ μιὰν εἰδικὴ μεσσιανικὴ ἔννοια καὶ φανερώνει στοὺς ἀνθρώπους τὸν Θεὸ Πατέρα ὡς φιλεύσπλαχνο καὶ ἀγαθό. Ὁ ἴδιος

ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸ τὸν ἀποκαλεῖ Πατέρα, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν προσεύχεται, καὶ χρησιμοποιεῖ τὶς ἐκφράσεις «ὁ πατήρ μου», «πάτερ», «ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος».

- Ὁ Θεὸς Πατέρας μετὰ τὴν παλαιοδιαθηκικὴ ἔννοια, δηλ. τῆς φροντίδας τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀποστολὴ τοῦ ἐκλε-

«Ὁρασις τοῦ προφήτου Δανιήλ», 1568

κτοῦ λαοῦ του, ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ ὡς ὁ στοργικὸς πατέρας τοῦ κάθε μέλους τοῦ νέου λαοῦ, μετὰ ἰδιαίτερη ἔμφαση στὴ σχέση τῆς πρόνοιας, ἐμπιστοσύνης καὶ οἰκειότητος.

- Ἡ ἐξατομικευμένη αὐτὴ ἔννοια συνπάρχει μετὰ μιὰ συλλογικὴ ἀναγνώριση τῆς πατρότητας τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὴ διαφορὰ ὅτι ἐνῶ τὰ μέλη τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν συνείδηση ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πατέρας καὶ αὐτὰ «τέκνα», «υἱοί», «θυγατέρες» τοῦ οὐρανοῦ Πατρός, γιὰ τὸν

υπόλοιπο κόσμο ό Θεός είναι Πατέρας, χωρίς οί άνθρωποι να τώ έχουν ακόμα συνειδητοποιήσει, γεγονός τώ όποιο υποδηλώνει τώ ιεραποστολικώ χρέος τής Έκκλησίας.

- Ό Όησοϋς δέ διδάσκει θεωρητικά τήν ιδιότητα του Θεοϋ ώς Πατέρα, αλλά διαπαιδαγωγεί τούς μαθητές και δι' αυτών τήν Έκκλησία και μέσφ αυτής όλους τούς ανθρώπους να βιώσουν τήν οικειότητα τής στοργικής - άγαπητικής παρουσίας του Θεοϋ Πατέρα. Δέ διδάσκει άπλως μιá νέα αντίληψη περι Θεοϋ, αλλά ένα νέο βίωμα, μιá νέα ύπαρξιακή τοποθέτηση: τήν άπόλυτη έμπιστοσύνη στο Θεώ Πατέρα, όταν κατά τή Θεία Λειτουργία, πριν άπό τή συμμετοχή στην Τράπεζα τής Εύχαριστίας, ζητᾶμε άπό τώ Θεώ να μᾶς άξιώσει «μετά παρρησίας άκατακρίτως τολμᾶν επικαλεϊσθαι σέ τόν έπουράνιον Θεώ Πατέρα και λέγειν: Πάτερ ήμῶν...».

- Η Άρχαία Έκκλησία έπεφύλασσε τώ προνόμιο τής άπαγγελίας αυτής τής προσευχής, λίγο πριν τή Θεία Κοινωνία, μόνο στους Βαπτισμένους Χριστιανούς. Η ιερότητα αυτου του προνομίου ύπογραμμίζει τή σπουδαιότητα τής προσευχής. Μέσα στα πλαίσια τής *Κυριακής Προσευχής* ό τίτλος *Πατέρας* παίρνει μιá νέα ιδιάζουσα έννοια και γίνεται τώ κατ' έξοχήν όνομα του Θεοϋ, τώ όνομα πού ταιριάζει στην προσευχή τών Χριστιανών - και κατ' επέκταση όλων τών ανθρώπων.

«Άγιασθήτω τώ όνομά Σου»

- Τώ όνομα δέν άποτελεί άπλως ένα συμβατικό προσδιορισμό, αλλά έκφράζει τή θέση και τώ ρόλο μιᾶς ύπαρξης μέσα στον κόσμο, έκφράζει κάποια βασική ιδιότητα αυτου πού τώ φέρει.

- Ό Θεός, σύμφωνα με τή διήγηση τής *Γενέσεως*, άποπερατώνει τώ δημιουργικό του έργο δίνοντας ένα όνομα στα δημιουργήματά του ή καλώντας τόν Άδάμ να όνοματίσει τά ζωά.

- Πάνω άπό όλα τά όνόματα -τώ «*ύπερ*

πάν όνομα»- είναι τώ όνομα του Θεοϋ. Ό Θεός του Όισραήλ άποκαλύπτει ό ίδιος τώ όνομά του στον Μωϋσή: «*έγώ ειμι ό Όν*». Τώ όνομα του Θεοϋ έκφράζει αυτώ πού είναι: Είναι αυτός πού *ύπάρχει*, σε αντίθεση προς τούς άνύπαρκτους Θεούς πού έπινούουν οί άνθρωποι. Ό Θεός ταυτίζεται τόσο πολύ με τώ όνομά του, ώστε όταν μιλάμε για τώ όνομα του Θεοϋ να έννοούμε τόν ίδιο τώ Θεώ.

- Οί πιστοί ζητούν άπό τόν Θεώ Πατέρα να κάνει σεβαστό τώ όνομά του μέσα στην ιστορία μεταξύ τών ανθρώπων, να άποκαλύψει τελικά τήν ύπαρξη και τήν παρουσία του, τήν κυριαρχία του έπί πάντων, ώστε όλοι να τόν άναγνωρίσουν ως Θεώ και Πατέρα.

- Ό Θεός κυριαρχεί ως Θεός με τόν έρχομό τής βασιλείας του και τήν επικράτηση του θελήματός του «*ώς έν ούρανῶ και έπί τής γής*». Γι' αυτώ οί Χριστιανοί ζητούν άπό τόν Θεώ Πατέρα τήν έσχατολογική ολοκλήρωση τής κυριαρχίας του μέσα στην ιστορία αλλά και στους ίδιους τούς προσευχόμενους, ώστε να άξιωθοϋν να συμβάλλουν και αυτοί με τή ζωή και τά έργα τους στο δόξασμό του όνόματός Του.

- Αυτώ πραγματοποιείται με τήν έν άγίω Πνεύματι ζωή τους μέσα στην Έκκλησία και με τήν ιεραποστολική τους δραστηριότητα έκτός τής Έκκλησίας.

- Η τελική ολοκλήρωση τής βασιλείας του Θεοϋ και ή καθολική επικράτηση του θελήματός του ήδη συντελοϋνται μέσα στην ιστορία σε μιá πορεία πτώσεων, άδυναμιών, πάθους και θυσίας. Ο ἄρτος τής Βασιλείας προσφέρεται «*εις βρωσιν τοις πιστοις*» κατά τή θ. λειτουργία. Η άφεση τών όφειλημάτων προσφέρεται άπό τώ Θεώ καθως ό άνθρωπος συγχωρεί τά χρέη τών άδελφών του. Η διαφύλαξη άπό τόν καθημερινώ πειρασμό είναι προανάκρουσμα τής λύτρωσης άπό τόν τελικό πειρασμό. Και για όλα αυτá ό πιστός, συναισθανόμενος τήν πτωχεία του, ζητεί με έμπιστοσύνη τήν επέμβαση του ούράνιου Πατέρα.

Ἡ Παιδεία στὴν ἐποχὴ τῆς Παγκοσμιοποίησης*

Τοῦ Μάριου Μπέγζου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

I

Ἐάν ἐρωτηθοῦμε «ποιό εἶναι τὸ νόημα τῆς παιδείας σήμερα;», δὲν εἶναι ποτέ δυνατὸν νὰ δώσουμε ἄλλη συντομότερη ἀπάντηση ἀπὸ αὐτήν: «*ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου*». Ἡ παιδεία στοχεύει νὰ καταστήσει κάθε ἄνθρωπο εὐτυχισμένο. Ἡ ἐπιτυχία στὸν ἐπαγγελματικὸ τομέα εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς εὐτυχίας στὴν προσωπικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ὁ εὐτυχισμένος ἄνθρωπος εἶναι σίγουρα ἐπιτυχημένος, χωρὶς νὰ ἰσχύει τὸ ἀντίθετο, δηλαδή κάθε ἐπιτυχημένος δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι εὐτυχισμένος. Σὲ κάθε περίπτωση πάντως ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου καθίσταται σκοπὸς τῆς παιδείας.

Μιλώντας γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου ἔχουμε στὸ νοῦ μας συνήθως δύο ἀντίληψεις ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἐπονομασθοῦν «κτητική» καὶ «μετοχική» ἀντίστοιχα. Ἄν θέλετε νὰ τὶς χρονολογήσετε, τότε μπορεῖτε νὰ θεωρήσετε τὴν κτητικὴ εὐτυχία ὡς νεωτερικὴ, μοντέρνα ἀντίληψη καὶ τὴ μετοχικὴ εὐτυχία ὡς παραδοσιακὴ, προμοντέρνα βιοθεωρία. Ἄν πάλι τοποθετήσουμε τὴν κτητικὴ ἀποψη στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ γεωπολιτιστικοῦ ὀρίζοντα, τότε πιά εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ ἐγγράψουμε τὴ μετοχικὴ ἀντίληψη στὸ ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο τοῦ ἴδιου αὐτοῦ χώρου.

Λέμε «κτητικὴ» ἐκείνη τὴν πεποίθηση ποὺ δηλώνει ὅτι «εὐτυχῶ» σημαίνει «ἔχω», «κατέχω», «ὑπερέχω», ἐξουσιάζω, κατακτῶ, ἀποκτῶ, κυριαρχῶ, κυριεύω πρόσωπα καὶ πράγματα, χρήματα καὶ κτήματα, ἔμψυχα καὶ ἄψυχα ὄντα. Εὐτυχισμένος ἄνθρωπος θε-

ωρεῖται ἔτσι ὁ κάτοχος, κύριος καὶ κτήτορας, ὁ ἰδιοκτήτης, ἐξουσιαστής, κατακτητὴς καὶ κυρίαρχος.

Στὸν Ντοστογιέφσκι ὀφείλουμε μιὰν εὐστοχη λογοτεχνικὴ καταγγελία τῆς κτητικῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου: «*Τώρα ὁ καθένας προσπαθεῖ νὰ ξεχωρίσει ὅσο μπορεῖ τὸν ἑαυτό του ἀπ' τοὺς ἄλλους, θέλει νὰ δοκιμάσει ὅλη τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς ἐν ἑαυτῷ, ὅμως αὐτὲς του οἱ προσπάθειες δὲν καταλήγουν σὲ πληρότητα ζωῆς, μὰ σὲ ὀλοκληρωτικὴ αὐτοκτονία, γιατί ἀντὶ νὰ ἐκπληρώσει τὸν προορισμό του, πέφτει σὲ ἀπομόνωση. Ὅλοι στὸν αἰῶνα μας χώρισαν καὶ γίνανε μονάδες, ὁ καθένας ἀποτραβιέται στὴ μοναξιά του, ὁ καθένας ἀπομακρύνεται ἀπ' τὸν ἄλλον, κρύβεται καὶ κρύβει τὸ ἔχει του καὶ καταλήγει ν' ἀπωθεῖ τοὺς ὁμοίους του καὶ ν' ἀπωθεῖται ἀπ' αὐτοὺς*» (Ἀδελφοὶ Καραμάζοφ, Β, 6, II).

Ὀνομάζουμε «μετοχικὴ» τὴν ἀντίληψη ποὺ θέλει τὸ «εὐτυχῶ» νὰ σημαίνει «μετέχω», εἶμαι καὶ γίνομαι ἓνα μὲ τὸ ἄλλο μου, κενώνομαι καὶ καινοῦμαι, «κοινοποιοῦμαι» καὶ «καινοποιοῦμαι», ἀνάγομαι στὸ κοινὸ ποὺ εἶναι τὸ καινὸ, τὸ καινούργιο, δηλαδή τὸ ποιοτικὰ, οὐσιαστικὰ, πραγματικὰ καινούργιο. Εὐτυχῶ θὰ πεῖ θυσιάζομαι, αὐτοθυσιάζομαι ἐλεύθερα, ἐκούσια καὶ συνειδητὰ, αὐτοπαραιτοῦμαι ἀπὸ τὸ ἐγώ μου γιὰ χάρη τοῦ ἄλλου. Μὲ ἄλλα λόγια, ἀγαπῶ καὶ ταπεινώνομαι, ἐρωτεύομαι τὸ ἄλλο μου καὶ θανατώνω τὸ ἐγώ μου. Ἄς θυμηθοῦμε τὸν ἀγαπημένο μας ποιητὴ Νίκο Καροῦζο: «*Εἶν' ἓνας θάνατος νὰ βγεῖς ἀπ' τὸ ἐγώ σου κύριε,*

* Ὁμιλία στὴν Α' Συνάντηση Γνωριμίας καὶ Ἐπικοινωνίας Θεολόγων Καθηγητῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς (Μαρούσι, 23 Φεβρουαρίου 2003).

μά όμως σέ σώζει απ' τὸ θάνατο» (Φαρέτριον 1981, 9).

Ὁ Ντοστογιέφσκι ὑποδείκνυε τὴν ἀνατολικὴ ὁδὸ τῆς μετοχικῆς εὐτυχίας με τὸν ἀκόλουθο τρόπο: «Γιὰ νὰ ξαναχτιστεῖ ὁ κόσμος πάνω σέ νέες βάσεις πρέπει μονάχοι τους οἱ ἄνθρωποι νὰ πάρουν ἕναν ἀλλιώτικο ψυχικὸ δρόμο. Προτοῦ νὰ γίνεις πραγματικὸς ἀδελφὸς γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους, δὲν θὰ φτιαχτεῖ καμμιά ἀδελφοσύνη. Ποτὲ καὶ μέ καμμιά ἐπιστήμη, μέ κανένα συμφέρον δὲν θὰ καταφέρουν οἱ ἄνθρωποι νὰ μοιράσουν τὴν ιδιοκτησία καὶ τὰ δικαιώματά τους, ἔτσι πὺ νὰ μείνουν ὅλοι εὐχαριστημένοι. Ὁ καθένας θὰ νομίζει πὺς ἔχει λίγα καὶ θὰ διαμαρτύρεται, θὰ φθονεῖ καὶ θὰ ἐξολοθρεῖ οἱ ἕνας τὸν ἄλλον» (Ἀδελφοὶ Καραμάζοφ, Β, 6, II).

Στὴν τρέχουσα καθημερινότητά μας ἡ εὐτυχία εἶναι ἡ συνισταμένη τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Οἱ δυὸ ἀπαράβατες σταθερὲς συνιστώσες τῆς μοντέρνας βιοτῆς μας εἶναι ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ ἡ βιοτικὴ εὐημερία πὺ παρέχεται ἀπὸ τὴν τεχνικὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι μεριά εἶναι ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία πὺ χορηγεῖται ἀπὸ τὴν πολιτικὴ. Προσέξατε ὅποιαδήποτε διαφήμιση προϊόντος στὴν ἀγορὰ ἢ τὸ πολιτικὸ πρόγραμμα οἰουδήποτε κόμματος γιὰ νὰ διαπιστώσετε ἀμέσως ὅτι τὸ δίδυμο τῆς εὐτυχίας εἶναι ἡ βιοτικὴ εὐημερία καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος θεωρεῖται καταναλωτῆς καὶ ψηφοφόρος, πελάτης καὶ πολίτης τῆς ἀγορᾶς εἰδῶν καὶ ιδεῶν πὺ μᾶς βομβαρδίζουν ἡ ἐμπορικὴ διαφήμιση κι ἡ κομ-

ματικὴ προπαγάνδα. Εὐτυχισμένος ἐκλαμβάνεται ὅποιος «ἔχει» ἀγαθὰ καὶ ὄχι ὅποιος «εἶναι» ὁ ἑαυτὸς του σέ σχέση με τὸ ἄλλο του. Στὸ «ἔχει» καὶ ὄχι στὸ «εἶναι» συμποσοῦται ἡ ἀνθρώπινη εὐτυχία ὀλόγυρά μας σήμερα πιά.

Περιττεῖ νὰ ποῦμε κᾶν πόσο ἀνεπαρκῆ καὶ ἐκκρεμῆ εἶναι τέτοια ἰδανικά, καὶ ἂν ποτὲ δικαιῶνται κᾶν νὰ λέγονται ἰδανικά!

Ἡ βιοτικὴ εὐημερία καὶ ἡ ἀτομικὴ ται, ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦν γιὰ νὰ κάνουν τὸν ἄνθρωπο εὐτυχισμένο. «Ὁὺκ ἐπ' ἄρτω μόνω ζήσεται ἄνθρωπος» δηλώνει ἡ πανάρχαια σοφία τῆς βιβλικῆς παράδοσης χωρὶς καμμιά δόση ἠθικολογίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τοῦ ρεαλισμοῦ μόνο. Ἀξίζει νὰ προσέξουμε ὅμως ὅτι ἡ κτη-

Ἡ Εὐφροσύνη τοῦ παραδείσου, 1568

τικὴ ἀντίληψη εὐτυχίας διαποτίζει τὴ δυτικοευρωπαϊκὴ καὶ τὴ βορειοαμερικανικὴ νεωτερικότητα, ἡ ὅποια σήμερα πιά γίνεται παγκοσμιοποιημένη.

II.

Ἡ παγκοσμιοποίηση δὲν εἶναι πανάκεια οὔτε πανωλεθρία, ὅπως διατείνονται οἱ ἔνθερμοι ὑποστηρικτὲς τῆς καὶ οἱ φανατικοὶ πολέμοί τῆς. Πρόκειται ἀπλῶς γιὰ ἕνα φαινόμενο τῆς ζωῆς μας σήμερα καὶ σὰν τέτοιο ἀνῆκει στὴν πραγματικότητα πὺ εἶναι ἀμφίσημη. Ἡ παγκοσμιοποίηση ἔχει ταυτόχρονα καὶ αὐτόχρονα δυὸ διαφορετικὲς ὄψεις, δηλαδή μοιάζει με τὸν ρωμαϊκὸ Ἰανὸ καὶ παρομοιάζεται με νόμισμα ἢ ἔνδυμα με τὴν «καλὴ» καὶ τὴν «ἀνάποδη» πλευρὰ του.

Ἡ θετικὴ ὄψη τῆς παγκοσμιοποίησης συν-

ίσταται στο ότι αυτή αποτελεί το αντίδοτο στην *έθνικοποίηση* κάθε μορφής και παντός είδους, όπως είναι ο *έθνικισμός*, ο *φυλετισμός*, ο *σωβινισμός*, ο *ρατσισμός* κ.ά.ό. φαινόμενα που τροφοδοτούν τον απομονωτισμό και πυροδοτούν τον φανατισμό με όλα τα θλιβερά συνεπακόλουθα σαν την *μισαλλοδοξία*, την *ξеноφοβία* κ.λπ. Η παγκοσμιοποίηση είναι μια πρώτη τάξεως ευκαιρία για να προσλάβει κάθε κοινωνία την ανοικτότητα που της είναι απολύτως απαραίτητη σαν τον καθαρό αέρα για τον ανθρώπινο οργανισμό.

Ο *πλανητικός χαρακτήρας* του πολιτισμού μας σήμερα πιά, σύμφωνα με την εϋστοχη ρήση που πρώτος διέδωσε και θεμελίωσε πρό *έτων* ο φιλόσοφος Κώστας *Άξελος* («*Πρός την Πλανητική Σκέψη*» 1964), υλοποιείται με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της κοινωνίας *έκων-άκων*, *θεμιτά* ή *άθέμιτα*. Παρα(προσ-)καλείται κάθε καλόπιστος διανοούμενος να απαντήσει στο *έρώτημα*: *πώς αλλιώς θα μπορούσε μια κοινωνία να μείνει ανοικτή σήμερα πιά χωρίς την παγκοσμιοποίηση;*

Η *άρνητική πλευρά* της παγκοσμιοποίησης *έγκειται* στον *κίνδυνο* που *έλλοχεύει* μέσα της να *άποβεί προπομπός* της *νεοαποικιοκρατίας* στις *μέρες* μας. "As *μήν* *γελιόμαστε*: παγκοσμιοποίηση σημαίνει στην *κυριολεξία* τη *δυτικοποίηση* του *πλανήτη* μας, την *άμερικανοποίηση* για την *άκρεια*, και *όχι* τόσο τον *καλώς έννοούμενο* *έξευρωπαϊσμό* της *ζωής* μας. Τελικά και για να *άκριβολογοῦμε*, με την παγκοσμιοποίηση *δέν γίνεται* *όποιοσδήποτε* πολιτισμός *παγκόσμιος*, ούτε *βεβαίως* *όλες* οι *πολυποικιλεις* *παραδόσεις* *άποβαίνουν* *παγκόσμιες*. Μόνο *μία* και *μάλιστα* *πάρα πολύ* *συγκεκριμένη* *πολιτιστική κληρονομιά* *άποβαίνει* *παγκόσμια*, δηλαδή *κυρίαρχη* και *έξουσιαστική* *πάνω* *σε* *όλες* *τις* *άλλες*. Αυτή *δέν είναι* *άλλη* *άπό* *τη* *νεώτερη* *δυτικοευρωπαϊκή* *πολιτιστική* *παραδόση* και *μάλιστα* *στήν* *έντελως* *συγκαιρινή* *μας* *βορειοατλαντική* *έκδοχή* της, *ιδίως* *στήν* *άμερικανική* *της* *έκδοση*.

Έπομένως, η *παγκοσμιοποίηση* *μουάζει* να *έκφυλίζεται* στην *σύγχρονη* *μορφή* της *άπεχθούς* *άποικιοκρατίας*. "Ο,τι *στο* *λυκαυγές* της *νεωτερικότητας* *ονομαζόταν* *καπιταλιστικός* *ίμπεριαλισμός*, *έυρωπαϊκός* *έπεκτατισμός* και *δυτική* *άποικιοκρατία*, *ώρα* *πιά* *στο* *λυκόφως* του *20ου* *αίωνα* *έπνομαζέται* *παγκοσμιοποίηση* και *σημαίνει* την *νεο-άποικιοκρατία*, δηλαδή τον *πολιτιστικό* *ίμπεριαλισμό* του *δυτικοευρωπαϊκού* και του *βορειοατλαντικού* *ήμισφαιρίου* *πάνω* *στα* *ύπόλοιπα* *τεσσεράμιση* *έμπτα* της *οικουμένης* *ύφηλίου* *μας*. Έτσι, *όμως*, *έκκολλάπτεται* ο *άφομοιωτισμός* *κάθε* *έγχώριας* *ιδιαιτερότητας* στην *άπρόσωπη* *άδηφάγο* *χοάνη* *ένος* *άπάτριδος* *άμαλγάματος*, *όπως* *τυχαίνει* να *είναι* το *βορειοατλαντικό* *παράδειγμα*.

Έντελως *συμπτωματικά* και για *λόγους* που *μόνο* ή *ίστορία* *μπορεί* να *μας* *έξηγήσει*, ή *Άμερική*, δηλαδή οι *Η.Π.Α.*, *είναι* *γῆ* *χωρίς* *πατρίδα*. "Ολοι *οί* *κάτοικοί* της *είναι* *μετανάστες*, *πρώτης*, *δεύτερης* ή *τρίτης* *γενιάς*, *άλλα* *πάντως* *μετανάστες*. Η *Άμερική* *είναι* *ή* *γῆ* *που* *τους* *ζει*, *άλλα* *δέν* *είναι* *ή* *πατρίδα* *που* *τους* *γέννησε*. *Οί* *Άμερικανοί* *διαθέτουν* *γῆ*, *άλλα* *στεροῦνται* *πατρίδας* *ώς* *μετανάστες*. *Διαθέτουν* *μητρίδα* *γενέθλια* *γῆ*, *άλλα* *είναι* *άποστερημένοι* *άπό* *την* *πατρίδα* της *καταγωγής* *τους*, με *την* *όποια* *πασχίζουν* να *διατηρήσουν* *κάποιο* *χαλαρό* *δεσμό* *γλώσσας* ή *πίστης* *θρησκευτικής*. *Χωρίς* να *τό* *θέλουν* και *δίχως* να *τό* *έπιθυμούν*, *ίσως* *μάλιστα* *άνευ* *συνειδητοποίησης* *αυτού* *του* *γεγονότος*, *οί* *Άμερικανοί* *είναι* *άπάτριδες*! *Αυτό* *δέ* *σημαίνει* *ότι* *δέν* *είναι* *πατριώτες*, *άλλα* *ύποβάλλει* *την* *σκέψη* *ότι* *είναι* *οικουμενικοί* *άνθρωποι*, δηλαδή *παγκοσμιοποιημένοι* *πριν* *την* *έλευση* της *τωρινής* *παγκοσμιοποίησης*.

Οί *μετανάστες*, *οί* *άπόδημοι*, *οί* *έπαικοι*, *οί* *θαλασσοπόροι*, *οί* *ύπερπόντιοι* *κάτοικοι*, *οί* *έξόριστοι* ή *άυτοέξόριστοι*, *οί* *άνθρωποι* της *διασποράς* κ.ά.ό. *συνάνθρωποι* *μας* *γίνονται* *χωρίς* να *τό* *έπιδιώκουν*, *έξαιτίας* *των* *ίστορικών* *περιστάσεων*, *διεθμιστές*, δηλαδή

ὄχι ἔθνικιστές, οἰκουμενικοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ὄχι τοπικιστές, παγκοσμιοποιημένοι κοσμοπολίτες, μὲ ἄλλα λόγια πολίτες ὅλου τοῦ κόσμου, δημότες τῆς οἰκουμένης ὑψηλίου, πλάνητες τοῦ πλανήτη Γῆ. Τέτοια εἶναι ἡ πλούσια καὶ πολύτιμη κοσμοϊστορικὴ ἐμπειρία χιλιάδων ἐτῶν ποὺ ἀπεκόμισαν καὶ προσκόμισαν στὴν ἱστορία οἱ δυὸ πλουσιότεροι σὲ παράδοση λαοὶ τῆς Μεσογείου, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἑβραῖοι.

Θαλασσοπόροι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία μέχρι τὴν ὀμηρικὴ ὁδύσσεια ἀρχίζουν τὴν ἱστορία τους, ὅταν ἐποικίζουσαν τὴν μικρασιατικὴ παραλία, καὶ ἀποκορυφώνουν τὴν κοσμοϊστορικὴ τους πολιτεία μὲ τὴν ἀλεξανδρινὴν διείσδυση ἀπὸ τὰ ἰνδικὰ ἐδάφη μέχρι τὰ αἰγυπτιακὰ χωρικά ὕδατα. Ὀδοιπόροι οἱ Ἑβραῖοι, σαράντα χρόνια μέσα στὴν ἔρημο μετὰ τὴν ἡρωϊκὴ Ἔξοδο ἀπὸ τὴν γῆ τῆς δουλείας στὴν Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, βιώνουν τὴ βαβυλώνεια αἰχμαλωσία μεταγενέστερα καὶ ἐπιβιώνουν τελικὰ μὲ τὴν παγκόσμια διασπορά τους, ὕστερα ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλήμ στὸ 70 μ.Χ.

Τὸ ἑλλαδικὸ κράτος ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ καὶ τὸ ἰσραηλινὸ κράτος ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ δὲν εἶναι ἀσφαλῶς ὅ,τι καλῦτερο ἔχουν νὰ παρουσιάσουν στὴν ἱστορία τους οἱ δυὸ αὐτοὶ λαοί. Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς καταξιώνει καὶ ἀποτελεῖ πράγματι τὴν ἀληθινὴ ἰσχὺ τους εἶναι ἡ διασπορὰ καὶ ἡ ἀποδημία. Ἡ νεοελληνικὴ μετανάστευση καὶ ἡ ἑβραϊκὴ διασπορὰ εἶναι ὁ γλυκὸς καρπὸς

τῆς πικρῆς ἱστορίας αὐτῶν τῶν δύο ὄντως κοσμοϊστορικῶν καὶ κοσμοπολιτικῶν λαῶν.

Κοινὸς παρονομαστής στὸ ἑλληνικὸ στὸ ἑβραϊκὸ παράδειγμα εἶναι ἡ οἰκουμενικότητα καὶ ὄχι ἡ παγκοσμιοποίηση. Δὲ δημιούργησαν παγκοσμιοποιημένο πολιτισμὸ, ἀλλὰ οἰκουμενικότητα, γεγονός μὲ ἰδιαίτερη ἐπικαιρότητα σήμερα πιά, γι' αὐτὸ καὶ ἀξιοπρόσεκτο. Δὲν ἐπιβάλλουν τὸν πολιτισμὸ τους στὸ περιβάλλον τους οὔτε οἱ Ἕλλη-

νες οὔτε οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ προσπαθοῦν καὶ ἐπιτυγχάνουν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιβίωσή τους μέσα σὲ ἐχθρικὸ ἢ ἀπλῶς ἄφιλο καὶ ὀπωσδήποτε ξένο περιβάλλον, κατορθώνοντας νὰ συμβιώνουν μὲ τὸ ἐκάστοτε ἄλλο τους. Μὲ λίγα λόγια, τὸ ἑλληνικὸ θαῦμα καὶ τὸ ἑβραϊκὸ παράδοξο συνίστανται στὴν οἰκουμενικότητά τους. Δηλαδή στὸ συνδυασμὸ τῆς ἐπιβίωσης μὲ τὴ συμβίωση!

Ἕλληνες τῆς μετανάστευσης καὶ

Ἑβραῖοι τῆς διασπορᾶς ἐπιβιώνουν, ἐπειδὴ συμβιώνουν μὲ τοὺς ξένους αὐτόχθονες ποὺ ὑπερτεροῦν ἔναντι τῶν ἐπήλυδων ἀλλοφύλων. Μετανάστες καὶ περιπλανώμενοι συμβιώνουν, ἐπειδὴ ἐπιβιώνουν ζώντας ὡς πλάνητες τῆς οἰκουμένης, βίον καθ' ὁδὸν καὶ ἐν πορείᾳ, «πάροιχοι καὶ παρεπίδημοι», μέτοικοι καὶ ἔποικοι, ποτέ ὅμως ὡς ἀποικοὶ καὶ ἀποικιοκράτες, κονκισταδόρες καὶ ἱμπεριαλιστές, ὅπως ἀτυχῶς συνέβη στὴ δυτικοευρωπαϊκὴ νεωτερικότητα καὶ μάλιστα στὴν ἀμερικανικὴ περίπτωση. Ἡ «μαγικὴ» συνταγὴ τῆς ἐπιτυχίας τους εἶναι ἡ σοφία τοῦ συνδυασμοῦ ἐπιβίωσης καὶ συμβίωσης.

Μόνο πανάρχαιες παραδόσεις, όπως ή ελληνική και ή έβραϊκή, δοκιμασμένες μέσα στο καμίνι της ιστορίας, γνωρίζουν και βιώνουν, ζούν και διδάσκουν, παθαίνουν και μαθαίνουν ότι *ή ζωή είναι σχέση*, ή έπιβίωση σημαίνει συμβίωση, ή ύπαρξη είναι συνύπαρξη. Τίποτε δεν ύπάρχει, αλλά καθετί συνυπάρχει με τὸ ἄλλο του, δηλαδή με τὸ αντίθετο και τὸ διαφορετικό, τὸ ἄλλο και ἄλλιότιο, ὅπως π.χ. ὁ ἄνδρας με τὴν γυναίκα, ὁ ἐνήλικος με τὸν ἀνήλικο, ὁ γονιὸς με τὸ παιδί, ὁ πρόγονος με τὸν ἀπόγονο, ή ψυχή με τὸ σῶμα, τὸ πνεῦμα με τὴν ὕλη, ὁ Θεὸς με τὸν ἄνθρωπο κ.λπ.

Αὐτὸ ἐξυπονοεῖ τὸν σεβασμὸ στὴ *διαφορετικότητα*, συνεπάγεται τὴν προτεραιότητα τῆς διαφορᾶς κατέναντι τῆς ταυτότητας και θεμελιώνει τὴν οἰκουμενικότητα ποιοτικά, οὐσιαστικά και ἀληθινά, δηλαδή ὄντολογικά. Αὐτὴ εἶναι ή *μεγίστη ποιοτικὴ διαφοροποίηση ἀνάμεσα στὴν οἰκουμενικότητα και στὴν παγκοσμιοποίηση*. Παρότι οἱ δὺ ἀυτὲς ἔννοιες ἀφοροῦν σὲ ὅλον τὸν κόσμο, στὴν οἰκουμένη ὑφῆλιο, ὡστόσο διαφοροποιοῦνται ποιοτικά σὲ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἰδιαίτερα κρίσιμο σημείο.

Οἰκουμενικότητα σημαίνει τὴν προτεραιότητα τῆς διαφορᾶς, τὴν πίστη ὅτι ή ἐπιβίωση χρειάζεται τὴ συμβίωση και τὴν πεποίθηση ὅτι ή ὕπαρξη εἶναι συνύπαρξη. Ἡ σχεσιακότητα ἀναδεικνύει τὴν οἰκουμενικότητα και τὴν διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὴν παγκοσμιοποίηση καισαρικά.

Μόνο χάρι στὴν οἰκουμενικότητα μπορεῖ ή παγκοσμιοποίηση νὰ μὴν ἐκφυλισθεῖ σὲ νεοαποικιοκρατία και τελικά νὰ αὐτοεκμηδενισθεῖ για νὰ καταντήσει διαβλητὴ, ὑποπτη και ἀφερέγγυα. Τέτοια ἀπειλητικὴ ἐκτροπὴ βιώθηκε με τὴ γιουγκοσλαβικὴ περιπέτεια και τὴ διεθνή παρέμβαση στὴν περίπτωση τοῦ Κοσσυφοπεδίου σχετικά πρόσφατα, ὅπου δοκιμάσθηκε ή ἀντοχή τῆς παγκοσμιοποίησης. Παρόμοια ἐπεισοδιακά συμβάντα μέλλει νὰ πολλαπλασιασθοῦν, γι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται ἔγκαιρη και ἔγκυρη προπαρασκευὴ σὲ θεωρητικὸ και πρακτικὸ ἐπίπεδο.

Ἡ παγκοσμιοποίηση χρειάζεται ἀπαιτητῶς τὴν οἰκουμενικότητα. Τὸ παράδειγμα πρὸς μίμηση δὲν εἶναι τὸ ἀμερικανικό, ἀλλὰ τὸ ἑλληνικό και τὸ ἑβραϊκό. Μόνη της ή παγκοσμιοποίηση δὲν χρειάζεται και οὔτε κἂν ἀρκεῖ. Αὐτὸ πὸ ἐπιτακτικά ἐπιβάλλεται, χρειάζεται και ἀρκεῖ εἶναι ή οἰκουμενικότητα, στὴν ὁποία πρέπει νὰ ἐμβαπτισθεῖ ή παγκοσμιοποίηση προκειμένου νὰ ἀποκτήσει ὄντως ἀνθρώπινο πρόσωπο και νὰ ἀποβάλει κάθε ἀπάνθρωπο προσωπεῖο, πὸ ἐνδεχομένως ἀπὸ ἄγνοια ή ἀμέλειά τῆς ἐπικάθεται εὐκαιρως-ἀκαίρως.

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι τὸ ἀπλοϊκὸ «*ναὶ ἢ ὄχι*» στὴν παγκοσμιοποίηση, ἀλλὰ τὸ πάρα πολὺ κρισιμότερο θέμα τῆς *μεταστοιχείωσης τῆς παγκοσμιοποίησης σὲ οἰκουμενικότητα*.

Ἅγιος Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης

Ὁ ἅγιος Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ ἐγκωμιασμένους ἁγίους καὶ μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας. Πολλοὶ συγκινήθηκαν ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ μαρτύριό του. Καὶ ὕμνησαν τὶς σπάνιες ἀρετές του καὶ ἐγκωμίασαν τὸ ἀτρόμητο θάρρος του.

Μιὰ παλαιὰ ἀκολουθία ἀφιερωμένη στὸν Μεγαλομάρτυρα ἐπιγράφεται «Μεγάλῃ Ἑβδομάδι» τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Τὴν παρουσίασε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάν. Φουντούλης. Στὸν πρόλογο του σημειώνει:

«Τὸ χαρακτηριστικώτερον ἰδιάζον γνώρισμα τῶν ἀκολουθιῶν αὐτῶν εἶναι ἡ προσπάθεια ἐξομοιώσεως τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης του ἁγίου Δημητρίου πρὸς τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδι καὶ τὸ Πάσχα. Ἡ ἰδέα ὅτι οἱ μάρτυρες διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ των θανάτου ἐγίνοντο μιμηταὶ καὶ μέτοχοι τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ εἶναι πολὺ παλαιά...».

Δὲν εἶναι γνωστὸ ποίος ἔκανε τὴ διαρρύθμιση τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ Ἁγίου κατὰ τὸν τύπο τῆς «Μεγάλῃ Ἑβδομάδος» καὶ τοῦ «Πάσχα». Πάντως στὶς ἀρχές τοῦ 15ου αἰώνα, τὴν ἐποχὴ τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης, ὑπῆρχαν «κανόνες» τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς. Αὐτοὺς πλούτισε καὶ μὲ ἄλλα τροπάρια ὁ Συμεῶν Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλοι...

Οἱ ἀκολουθίες αὐτές γινόντουσαν στὴν ἐκκλησία τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. «Ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων» ἔπεφτε τὴν Κυριακὴ πού ἦταν ἀνάμεσα στὶς 13 καὶ 19 Ὀκτωβρίου. Γιατὶ ἀπὸ τῆς 20 Ὀκτωβρίου ἀρχίζε ἡ... «Μεγάλῃ Ἑβδομάδι», μὲ πρώτη τὴ «Μεγάλῃ Δευτέρῃ», ἀκολουθοῦσαν οἱ ἄλλες μέρες ὡς τὸ «Μέγα Σάββατο» καὶ τὸ «Πάσχα» στὴ μνήμη του 26 Ὀκτωβρίου...

Ἄν μέσα σ' αὐτὴ τὴν «ὀνομαζόμενῃ» «Μεγάλῃ Ἑβδομάδι» ἔπεφτε Κυριακὴ, ἔμενε κενή, καὶ συνεχίζοταν ἡ «Μεγάλῃ Ἑβδομάδι» ἀπὸ τὴ Δευτέρα...

Νὰ ἓνα Δοξαστικό, πού λεγόταν τὴ «Μεγάλῃ

Πέμπτῃ» (23 Ὀκτωβρίου):

«Δημήτριος καὶ Νέστωρ, ἡ τερπνὴ τῶν μαρτύρων καὶ φαιδρὰ λαμπηδῶν, τῶν μὲν τυράννων τὸ θράσος κατέβαλε, τῶν δὲ εἰδώλων τὴν πλάνην κατήργησε καὶ τῆς θεογνωσίας τὸ τέλειον μυστήριον λαμπρᾶ τῇ φωνῇ ὑψηγοροῦντες ἀνεκέρυττον, ὧν ταῖς πρεσβείαις, Χριστέ ὁ Θεός, ὁ τούτων νομοθέτης, καὶ ἡμᾶς ἀξίωσον κατὰ τῶν ἀοράτων καὶ ὁρατῶν δυνάμεων τὸ κράτος ἀναδήσασθαι».

Ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Νέστωρ εἶναι μιὰ εὐχάριστη καὶ λαμπρὴ δυάδα μαρτύρων, πού νίκησε τὸ θράσος τῶν τυράννων καὶ κατάργησε τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων καὶ κήρυξε μὲ δυνατὴ φωνὴ τὸ μυστήριον τῆς θεογνωσίας. Αὐτῶν τὶς πρεσβείες ζητοῦμε ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ Θεό, πού εἶναι καὶ αὐτῶν νομοθέτης, ὥστε καὶ ἐμᾶς νὰ μᾶς ἀξιώσει νὰ ἀνταπεξέλθουμε στὶς ἀόρατες καὶ ὁρατές δυνάμεις.

Νὰ καὶ ἄλλο ἓνα τροπάριο ἀπὸ τὴ «Μεγάλῃ Παρασκευῇ» (24 Ὀκτωβρίου):

«Σήμερον συγκαλεῖται ἡμᾶς τοῦ ἀθλοφόρου ἢ παγκόσμιος πανηγυρις. Δεῦτε οὖν, φιλέοργοι, φαιδρῶς ἐκτελέσωμεν τὴν μνήμην αὐτοῦ λέγοντες· Χαίροις ὁ τὸν χιτῶνα τῆς ἀσεβείας διαρρήξας διὰ τῆς πίστεως, τὴν δὲ ἀνδρείαν τοῦ Πνεύματος σεαντῶ περιθέμενος. Χαίροις, ὁ καταργήσας τὰς ἐπινοίας τῶν παρανόμων τῇ ἰσχύϊ τῇ δοθείσῃ σοι παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ. Χαίροις, ὁ λογχευθέντων τῶν μελῶν, τὸ μακάριον πάθος πνευματικῶς ἡμῖν ἀναζωγραφήσας τοῦ Χριστοῦ. Ὅν καθικέτευε, ἀθλητῶν ἐγκαλλώπισμα Δημήτριε, λυτρωθῆναι ἡμᾶς ὁρατῶν καὶ ἀο-

ράτων ἐχθρῶν καὶ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Σήμερα μᾶς συγκαλεῖ τοῦ Ἀθλοφόρου ἢ παγκόσμια πανήγυρις. Ἐλάτε, λοιπόν, φιλέορτοι, χαρούμενα νὰ γιορτάσουμε τὴ μνήμη του λέγοντας: Χαῖρε σύ, πού ἔσχισες τὸν χιτῶνα τῆς ἀσεβείας μὲ τὴν πίστη σου καὶ περιέζωσες τὸν ἑαυτό σου μὲ τὴν ἀνδρεία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Χαῖρε σύ, πού κατάργησες τὶς δολοπλοκίες τῶν παρανόμων, μὲ τὴ δύναμη πού σοῦ δόθηκε ἀπὸ τὸ μόνο ἀληθινὸ Θεό. Χαῖρε σύ, πού τὰ μέλη τοῦ σώματος λογιώσθησαν καὶ ἔτσι μᾶς ξαναζωγράφησες πνευματικὰ τὸ μακάριο Πάθος τοῦ Χριστοῦ. Τὸν Ὅποιο Χριστό μας νὰ τὸν ἱκετεύεις, Δημήτριες, σὺ πού εἶσαν τὸ ἐγκαλλώπισμα τῶν ἀθλητῶν, ὥστε καὶ ἐμεῖς νὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ ὄρα-

τούς καὶ ἀοράτους ἐχθρούς καὶ οἱ ψυχές μας νὰ σωθοῦν.

Καὶ τέλος ἓνα τροπάριο ἀπὸ τὸ ὀνομαζόμενο «Πάσχα» (26 Ὀκτωβρίου):

«Ἀναστάσεως ἡμέρα, Δημητρίου σφαγῆ, πίπτει καὶ γὰρ ἡ πλάνη· ἡ δ' Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐξεγγήγερται λαμπρῶς καὶ χαίρει χαρᾶ, ὡδὴν χαριστήριον τῷ Θεῷ ἀνακράζουσα».

Ἀναστάσιμη ἡμέρα σήμερα, πού γιορτάζουμε τὴ σφαγῆ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Γιατὶ σήμερα πέφτει ἡ πλάνη. Καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀνασταίνεται λαμπρὰ καὶ χαίρει μεγάλη χαρά, εὐχαριστήριους ψαλμούς ἀναπέμποντας στὸ Θεό.

(† Ἀρχιμ. Ἰωάν. Ἀλεξίου)

Ἡ θεία Λειτουργία στὸ Μέτωπο

Κατὰ τὴν ἐαρινὴ ἐπίθεση τοῦ Μουσσολίνι, ἀνήμερα τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ Σύνταγμα, ὅπου ὑπηρετοῦσε ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Δεληγιαννόπουλος, μετέπειτα Μητροπολίτης Ἀργολίδος, βαλλόταν ἀπὸ τὸν ἐχθρό.

«Ὁ Διοικητὴς ἀπελλισμένος τοῦ εἶπε ὅτι δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γίνῃ Θεία Λειτουργία τὴν ἡμέρα ἐκείνη, γιατί ἦταν πολὺ ἐπικίνδυνον. Ἐκεῖνος ὁμως ἐπέμενε. Καὶ ἔγινε. Κατὰ τὴ διάρκειά τῆς Λειτουργίας ἓνας ὄλμος ἐξυσε τὸν τοῖχο του δωματίου, πού χρησίμευε ὡς ναός, ἀλλὰ δὲν ἔσκασε. Ἐνας ἄλλος εἶχε βυθισθεῖ πρὸ πέρα στὸ χῶμα καὶ δὲν ἔκανε ζημιὰ. Ἐνας τρίτος ἔσκασε ἀπὸ κάτω, μέσα σ' ἓνα ἀμπρι καὶ σκότωσε 4 ἄνδρες...».

Ὁ στρατιώτης τότε Εὐστάθιος Χ. Μπάστας θυμᾶται μὲ συγκίνηση μιὰ Θεία Λειτουργία πάνω σὲ ξέφωτο, στὴν Τρεμπεσίνα, σὲ ὑψόμετρο κάπου χίλια ἑκατὸ μέτρα.

«Σὲ κάποια Κυριακὴ τοῦ Μαρτίου 1941, μὲ καθαρὸ οὐρανὸ, ἄρχισε κατανυκτικώτατη Θεία Λειτουργία. Λειτουργὸς ὁ ἱερεὺς τοῦ 31ου Συντάγματος τῆς Μεραρχίας, μετέπειτα ἀπὸ Κοζάνης Μητροπολίτης Πατρῶν Κωνσταντῖνος (Πλατῆς)...

Κατὰ τὴν φρικτὴν ὥρα τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων, σὲ μικρὸ ὕψος ἀπὸ τὰ κεφάλια τοῦ ἐκκλησιάσματος, φάνηκαν ν' ἀργοπετᾶνε πέντε βαρεῖα βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα τοῦ ἐχθροῦ. Μιὰ βόμβα νᾶριχναν, καθὼς ἦταν συγκεντρωμένοι οἱ Ἕλληνες, θὰ γίνονταν ὅλοι τους κομμάτια...

Τὸ ἐκκλησίασμα ὁμως, ὅπως τὸ εἶχε συνηθίσει ὁ στρατιωτικὸς ἱερέας του, ἐγονάτισε... Ἡ ἀπόφασις ἦταν, ἂν ἦταν θέλημά Του, νὰ πετάξουν ἀπὸ τὸ ἐπίγειο στὸ ἐπουράνιο θυσιαστήριο.

Ἡ ἱερουργία συνεχίσθηκε... τὰ ἀεροπλάνα συνέχισαν τὸν δρόμο τους... Μολονότι τὰ καταφύγια ἦταν κοντά... ἡ πίστη καὶ ἡ εὐλάβεια κράτησε γονατιστοὺς ἀξιωματικούς καὶ στρατιῶτες στὴν ὥρα τοῦ μεγάλου κινδύνου».

Ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τῆς Ε.Μ.Υ.Ε.Ε. «Μνήμες καὶ μαρτυρίες ἀπὸ τὸ '40 καὶ τὴν κατοχὴ», Ἀθήνα 2001

Ποιμαντική ἀσθενῶν στὰ νοσοκομεῖα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Τοῦ Ἀρχιμ. Νεκταρίου Μηλιῶνη

α. Ἡ λειτουργία τῶν Παρακκλησιῶν τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων

Τὰ περισσότερα Παρακλήσια τῶν Νοσοκομείων τὸ 1998 ἐστεροῦντο προσωπικοῦ, ψαλτῶν καὶ νεωκόρου. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν ὑπάρχει σήμερα, διότι ἔχει ἐπιλυθεῖ χάρις εἰς τὸ πατρικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου. Ἔτσι, βάσει τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ Κανονισμοῦ 8/1979 (ΦΕΚ. Α'-Ι/1980), ποῦ ἐξεδόθη ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἐξουσιοδοτικῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρ. 1, παρ. 4, 36 καὶ τοῦ ἄρθρ. 13, παρ. 1-5 τοῦ Νόμου 590/1977 περὶ Κ.Χ.Ε.Ε., ὁ Μακαριώτατος μὲ γραπτὴ ὑπόδειξιν πρὸς τὰς Διοικήσεις τῶν δημοσίων Νοσοκομείων ἐζήτησεν ἀπὸ τὰ ἔσοδα τοῦ παγκαρίου τοῦ Ναοῦ νὰ γίνεται ἡ πληρωμὴ τῶν ψαλτῶν καὶ τοῦ νεωκόρου.

Μὲ τὸν Νόμον 2889/2001 ἰδρύθησαν κατὰ ὑγειονομικὴν περιφέρειαν τὰ Περιφερειακὰ Συστήματα Ὑγείας (Πε.Σ.Υ.), τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν Ν.Π.Δ.Δ. Διὰ τοῦ Νόμου αὐτοῦ προβλέπεται νέος θεσμὸς τῶν Διοικητῶν τῶν Νοσοκομείων (μάννατζερ).

Ἡ τάξις καὶ ἡ διαφύλαξις τῶν χώρων τῶν Νοσοκομείων ἀνετέθη εἰς ἰδιωτικὴν ἀσφάλειαν. Ἔτσι, αἱ ἀποφάσεις καὶ ἐντολαὶ τῶν Διοικητῶν ἐκτελοῦνται ἀπὸ τοὺς φύλακες μὲ πολὺ αὐστηρότητα.

Εἰς ὅλα πλέον τὰ δημόσια Νοσηλευτήρια τῆς Χώρας ὑπάρχει πρόγραμμα ὥρῶν ἐπισκεπτηρίου 12-2 καὶ 17-20 μὲ ἐλαχίστας διαφορὰς. Εἰς ὥρας ἐκτὸς ἐπισκεπτηρίου ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος καὶ παραμονὴ ἑνὸς μόνου ἀτόμου (συγγενοῦς) κατὰ ἀσθενῆ, ἐφ' ὅσον ὁμως τοῦτο κριθεῖ ἀπαραίτητον ἀπὸ τὴν προϊσταμένην τοῦ Νοσηλευτικοῦ Τμήματος, ἡ ὁποία καὶ χορηγεῖ εἰδικὸν πρὸς τοῦτο «Ἐντοπὸν Ἀδείας». Ἡ χορήγησις τῆς ἐν λόγω ἀδείας «Εἰσόδου καὶ Παραμονῆς» γίνεται μὲ φειδώ.

Τὸ ἰδιωτικὸν αὐτὸ προσωπικὸν ἀσφαλείας, κατὰ τοὺς πρώτους κυρίως μῆνας ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου ἦταν πολὺ αὐστηρόν, διότι τὸ μέτρον ἴσχυεν καὶ διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ Ἱερόν Παρακ-

κλήσιον. Εἰς ὠρισμένα δημόσια Νοσοκομεῖα ἠμπόδιζον οἱ φύλακες καὶ τὸν Ἐφημέριον νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς Ἀσθενεῖς ἐκτὸς ἐπισκεπτηρίου! Ἔτσι οἱ Ἐφημέριοι ἐπιτελοῦσαν μετ' ἐμποδίων τὰ ποιμαντικὰ τους καθήκοντα.

Ὁ ὑπεύθυνος ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων π. Νεκτάριος Μηλιῶνης ἐπεσκέφθη τὸν Πρόεδρον τοῦ Α' Πε.Σ.Υ. Καθηγητὴν κ. Λιαρόπουλον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴν ἰσχύουν τὰ μέτρα διὰ τὴν εἴσοδον τῶν πιστῶν εἰς τὰ Παρακλήσια καὶ οἱ Ἐφημέριοι νὰ ἐπιτελοῦν ἀκωλύτως τὰ καθήκοντά τους. Ἡ παρέμβασις τοῦ Προέδρου, ἀλλὰ καὶ τῶν Συλλόγων τῶν Ἐργαζομένων ἠνάγκασαν τοὺς Διοικητὰς νὰ ἄρουν τὰς ἀπαγορεύσεις.

Ἡ ἀπαγόρευσις ἰσχύει διὰ τοὺς λαϊκοὺς ἐκτὸς ἐπισκεπτηρίου. Ὡσαύτως, ἀπαγορεύεται εἰς ὠρισμένα Νοσοκομεῖα ἡ διάθεσις χριστιανικῶν βιβλίων καὶ φυλλαδίων. Ἡ ἐπίσκεψις Χριστιανικῶν Ὁμάδων ἐπιτρέπεται κατόπιν εἰδικῆς ἀδείας τοῦ Διοικητοῦ καὶ μὲ συνοδείαν τῶν φυλάκων.

Εἰς ὅλα τὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα ὑπάρχουν α) Κοινωνικὴ Ὑπηρεσία, β) Ψυχίατρος καὶ γ) Ψυχολόγος διὰ τὴν στήριξιν τῶν Ἀσθενῶν καὶ τοῦ προσωπικοῦ. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἐφημερίων ἔχουν καλὴν συνεργασίαν μὲ τὰς ὑπηρεσίας αὐτάς. Εἰς ὠρισμένα Νοσοκομεῖα, ὅπως π.χ. εἰς τὸν «ΑΓΙΟΝ ΣΑΒΒΑ», διοργανῶνουν ἀπὸ κοινοῦ ἡμερίδας καὶ ὁ Ἐφημέριος εἶναι καὶ ὁμιλητής. Προσκαλεῖται ἐπίσης ὁ Ἐφημέριος καὶ σὲ ἰατρικὰ συνέδρια ὡς ὁμιλητής.

Τοῦτο τὸ ἀναφέρω, διότι πρὶν τοῦ 1998 δὲν καλοῦσαν ποτὲ τὸν Ἱερέα, γεγονός τὸ ὁποῖον δείχνει τὴν μεταστροφὴν πρὸς τὸ καλόν, ποῦ ἔφερε ἡ ἄνοδος εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον καὶ ἡ παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου. Ὁ ἴδιος Ἱερεὺς ἐπίσης διδάσκει δωρεὰν νομικὰ μαθήματα ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὰ Κέντρα Ἐπαγγελματικοῦ Καταρτισμοῦ (Κ.Ε.Κ.). Ἔτσι ἐπιδᾶ εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν δημοσίων Νοσηλευτηρίων τῆς Χώρας.

Μέσα εις αυτά τὰ νομικά πλαίσια πρέπει νὰ κινηθοῦν οἱ Ἐφημέριοι μὲ μεγάλην προσοχήν. Νὰ εὔρουν τρόπους συνεργασίας καὶ ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ὑγείας. Διαφορετικὰ θὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἀπομόνωσιν. Θὰ περιμένουν κάποιον συνοδόν, πού θὰ τοὺς ἀναζητήσῃ διὰ νὰ μεταφέρουν τὴν Θεϊαν Κοινωνίαν εἰς κάποιον βαρέως πάσχοντα. Μεγάλη, βεβαίως, εἶναι ἡ προσφορὰ αὐτῆ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ εἶναι αὐτὴ μόνον καὶ τὰ λειτουργικὰ καθήκοντα εἰς τὸ Ἱ. Παρεκκλήσιον.

Πολλὰ πράγματα φαίνονται ὡς ἰδέαι ἄριστα, ἀλλὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθοῦν εἰς τὴν πράξιν εἰς τὸν κρατικὸν τομέα, διότι οἱ Ἐφημέριοι εἰς τὰ Νοσηλευτήρια δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐξουσίαν. Κάθε Νοσοκομεῖον ἔχει τὴν ἰδικήν του ἰδιαιτερότητα. Δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ τρόπος διακονίας πού ὑπάρχει λ.χ. εἰς τὸ Νοσοκομεῖον «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΑΒΒΑΣ», νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς τὸ Θεραπευτήριον «ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ». Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν Ἐφημερίων γνωρίζουν πολὺ καλῶς τὴν κατάστασιν αὐτὴν, διὰ τοῦτο καὶ προσπαθοῦν νὰ συνεργάζωνται μὲ ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον τοῦ Νοσοκομείου διὰ νὰ μὴ μείνουν εἰς τὸ περιθώριον, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ Νοσοκομείου, πού εἶναι καὶ τὸ Ἱ. Παρεκκλήσιον.

β. Ἐπιμόρφωσις τῶν Ἐφημερίων τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1998 μέχρι τὴν 30ὴν Ἰουνίου 2003 ἔγιναν 30 περίπου συνάξεις τῶν Ἐφημερίων τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων. Ὑπεύθυνος τῶν συνάξεων ἦταν ὁ π. Νεκτάριος Μηλιώνης.

Εἰς τὰς συνάξεις αὐτὰς ἀνέπτυξαν διάφορα θέματα ὅλοι οἱ Ἱερεῖς. Τὰ θέματα τῶν ὁμιλητῶν ἦσαν πρακτικοῦ κυρίως περιεχομένου, πού ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἐφημέριους τῶν Νοσοκομείων. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ προσωπικότης τοῦ Ἐφημερίου τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος. Οὐσιαστικὰ προσόντα καὶ ἰκανότητες ἐκείνου, πού διακονεῖ τὸν ἀνθρώπινον πόνο.

β) Ποιμαντικὴ Διακονία τοῦ Προσωπικοῦ τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος.

γ) Συνεργασία: τρόποι συνεργασίας καὶ ἐπι-

κοινωνίας τοῦ Ἐφημερίου καὶ τοῦ Προσωπικοῦ τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος.

δ) Ποιμαντικὴ Διακονία τῶν Ἀσθενῶν. Τρόποι ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν Ἀσθενῶν καὶ τῶν συνοδῶν τους.

ε) Προβλήματα κατὰ τὴν ποιμαντικὴν διακονία τῶν Ἀσθενῶν καὶ τρόποι ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν.

στ) Θρησκευτικὰ δικαιώματα κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975.

ζ) Ὁ Κανονισμὸς 8/1979 (ΦΕΚ Α' - Ι/1980 τοῦ ἄρθρ. 51, παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 περὶ τοῦ Κ.Χ.Ε.Ε. καὶ τὰ Παρεκκλήσια τῶν Δημοσίων Νοσηλευτηρίων. Διαχείρισις τῶν Παρεκκλησίων τῶν Ν.Π.Δ.Δ. καὶ Ι.Δ.

η) Τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ἀσθeneίας.

θ) Ὁ πνευματικὸς παράγων εἰς τὴν θεραπείαν τῆς νόσου.

ι) Ὁ ρόλος τοῦ Ἱερέως εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ πόνου καὶ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου ἀπὸ τὸν Ἀσθενῆ.

ια) Εὐθανασία καὶ καρκίνος.

ιβ) Αἰρέσεις. Τρόποι ἀντιμετωπίσεως τοῦ προσηλυτισμοῦ εἰς τὰ δημόσια Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα.

Ἔνα ἀπὸ τὰ πολλὰ προβλήματα, πού ἀντιμετώπιζον ὠρισμένοι ἐξ ἀποσπάσεως Ἐφημέριοι εἰς τὰ δημόσια Νοσοκομεία ἦταν τὸ οικονομικόν, διότι λαμβάνουν μόνον τὰς ἀποδοχὰς τῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως, ἂν καὶ ἀπασχολοῦνται ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Δι' ἐπιστολῆς του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐζήτησεν ἀπὸ τὰς Διοικήσεις τὴν καταβολὴν εἰδικοῦ ἐπιδόματος. Πολλαὶ Διοικήσεις ἐδέχθησαν τὸ αἶτημα καὶ δίδουν τὸ ἐπίδομα ἄλλαι ὄχι. Τοῦτο ἔχει σχέσιν καὶ μὲ τὴν ἰκανότητα ἐπικοινωνίας τοῦ Ἐφημερίου μὲ τὴν Διοίκησιν.

Ὁ ἐπόπτης ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων ἐπραγματοποίησε πολλὰς ἐπισκέψεις κατὰ τὰ πέντε τελευταῖα ἔτη εἰς ὅλας τὰς Διοικήσεις τῶν Νοσοκομείων πρὸς διευθέτησιν διαφόρων θεμάτων τῶν Ἐφημερίων, ἀλλὰ καὶ τῆς στηρίξεως αὐτῶν εἰς τὰς δυσκολίας των. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ περίπτωσις τοῦ Ἐφημερίου τοῦ Νοσοκομείου Νοσημάτων Θώρακος πατρὸς Προδρόμου Προδρόμου.

(συνέχεια στὴ σελ. 27)

Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ἔμπνευσμένος κήρυκας

Τῆς Μαρίας Μαμασούλα, Δρος Παιδαγωγικῆς

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ, εἶναι πρῶτον ἀγιογραφικό. Πηγάζει καὶ στηρίζεται στὴ Γραφή, τὴν ἀναλύει, τὴν ἐρμηνεύει, τὴν κάνει γνωστὴ στους ἀγράμματους ἀκροατές του. Ὁ Ἅγιος γνώριζε τὴ Γραφή καὶ ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἦταν γλυκός, «*ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον*», ὅπως ὁ ἴδιος λέει. Σὲ πολλὰ σημεῖα τῶν *Διδαχῶν* του ἀναφέρεται στὴ μελέτη τοῦ *Εὐαγγελίου* καὶ τῶν *Γραφῶν* γενικά: «*Καθὼς μανθάνομεν ἀπὸ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς...*» ἢ «*διαβάζοντας τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἡῦρα καὶ ἄλλον λόγον*». Σὲ κάθε του λόγο, ἔννοια καὶ φράση, διακρίνεται ἡ ἄμεση ἢ ἔμμεση ἀναφορὰ καὶ ἀπήχηση τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου εἶναι *αὐθεντικό*, ἀγιογραφικό κήρυγμα, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ κήρυγμα τῶν Προτεστάντων καὶ Καθολικῶν, ποὺ γινόταν στὴν ἐποχὴ του. Δὲν ξεκινούσε ἀπλὰ ἀπὸ ἓνα χωρίο ἀγιογραφικό, τὸ ὁποῖο ἀνέλυε, ὅπως ἔκαναν οἱ Δυτικοί, οὔτε χρησιμοποιούσε ἐντυπωσιακὰ ρητὰ τῆς Γραφῆς. Ἦταν ἀληθινὰ βιβλικὸ τὸ κήρυμά του, γιατί ἀνέλυε καὶ ἐρμήνευε σωστὰ καὶ αὐθεντικά, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἐρμηνευτικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ, εἶναι κήρυγμα *θεοκεντρικό* καὶ *χριστοκεντρικό*. Κέντρο καὶ ἀναφορὰ του ἦταν ὁ Χριστός, ἡ ζωὴ, ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ἔργο Του. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Λόγος ὁ προαιώνιος, ἡ Σοφία τοῦ Θεοῦ ποὺ δρᾷ στὸν κόσμον καὶ στὴν ἱστορία του ἀπὸ τὴ δημιουργία ἕως σήμερα. Ὁ Χριστός εἶναι τὸ κέντρο τοῦ κόσμου, ἀφοῦ σ' Αὐτὸν «*ἀνακεφαλαιώνονται τὰ πάντα*» (Ἐφεσ. α', 10). Αὐτός εἶναι τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἀφοῦ εἶναι «*ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος*», «*τὸ Α καὶ τὸ Ω*» (Ἀποκάλ. α', 8), εἶναι «*ἡ Ὁδός, ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή*» (Ἰωάν. ιδ', 6). Ὁ λόγος τοῦ Ἁγίου δυνατός, δυναμικός

—«*ἀνίσως καὶ νὰ ἦτον δυνατόν νὰ ἀνέβαινα εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ φωνάξω μίαν φωνὴν μεγάλην καὶ νὰ κηρύξω εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ εἰπῶ πὼς μόνον ὁ Χριστός μου εἶναι Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινὸς καὶ ζωὴ τῶν ἀπάντων, ἤθελα νὰ τὸ κάμω*»¹—, ἀντηχεῖ στὶς ψυχές καὶ τὶς τονώνει, θυμίζοντας στους χριστιανούς ὅτι ὁ Χριστός σταυρώθηκε γι' αὐτούς.

Στὶς *Διδαχές* ὑπάρχει ὅλο τὸ «πιστεύω» τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ παρουσία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ στὸ ἀνθρώπινο «γίγνεσθαι». Ὁ Πατροκοσμᾶς συνεχῶς ἀναφέρεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ τὴ συνδέει μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης, ἀναφέρει στὶς *Διδαχές* τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἡλία, τὸν Ἰωσήφ καὶ περιγράφει τὸν Παράδεισο, διηγεῖται τὴν παρακοὴ τῶν Πρωτοπλάστων καὶ τὴν ἔξωση, τὴν ἀδιαφορία τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν τιμωρία τους μὲ τὸν κατακλυσμὸ, καὶ πολλὰ ἄλλα περιστατικά καὶ παραδείγματα πρὸς μίμηση ἢ ἀποφυγὴ.

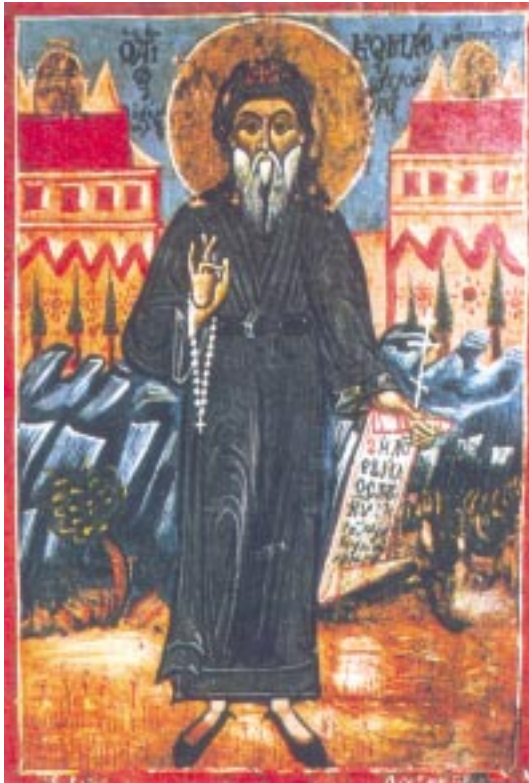
Ὁ Χριστός εἶναι αὐτὸ ποὺ πιστεύει ἡ Ἐκκλησία, καὶ ὁ Πατροκοσμᾶς συνδέει τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία μὲ τὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ Αὐτὸν ἔχει ἡ Ἐκκλησία τὴν ὑπαρξὴ της, χάρις σ' Αὐτὸν ζεῖ, ἀπὸ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα Του τρέφεται, ἀγιάζεται, ἐλπίζει τὴ σωτηρία ὅλων τῶν μελῶν της. Ὁ ἄνθρωπος ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἀντλεῖ ἀπ' αὐτὴ δύναμη, χάρις, ἐλπίδα, περιμένει τὴ σωτηρία του, μὲ τὴ μόνη προϋπόθεση νὰ εἶναι ἐνεργὸ μέλος της. Γι' αὐτὸ ὁ Ἅγιος ἐπιμένει στὸ νὰ συνδέσει τοὺς χριστιανούς μὲ τὴν Ἐκκλησία, καὶ αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ Μυστηριακὴ ζωὴ. Μετάνοια καὶ ἐξομολόγηση, νηστεία καὶ Θεία Κοινωνία, καθαρὸτητα ψυχῆς καὶ σώματος, εἶναι ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴ σωτηρία. Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ εἶναι *χριστοκεντρικό* κήρυγμα, καὶ ὄχι ἓνας θεω-

ρητικός φιλοσοφικός λόγος, είναι μαρτυρία για τὴν ἐν Χριστῷ «καινὴ κτίσι», τὴν ἐγκατάσταση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ καὶ στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου εἶναι καὶ Πατερικό. Οἱ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ ὁδηγοὶ του, ἔχει ἐντρυφήσει στὰ συγγράμματά τους, ἔχει βιώσει μαζί τους τὴ μυστικὴ ζωὴ τοῦ ἀναγεννημένου ἀνθρώπου. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἡ Διδαχὴ του ἐκφράζει τὸ πνεῦμα τους, εἶναι γνήσια ἐρμηνεία τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ ἀλάθητος. Πολὺ συχνὰ στὸ λόγο του χρησιμοποιεῖ φράσεις, ὅπως «φέρουν μερικὰ παραδείγματα οἱ θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας μας», «τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐφώτισε τοὺς ἁγίους Προφήτας, Ἀποστόλους καὶ Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ μᾶς ἔγραψαν»², «διὰ τοῦτο ἐνομοθέτησαν οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας...»³, ἢ ἐρμηνεύει θεολογικοὺς ὅρους, ἢ χρησιμοποιεῖ παραδείγματα, ὅπως ἐκεῖνοι. Ὅλα αὐτὰ φανερώνουν ὅτι ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς γνώριζε καλὰ τὰ ἔργα τους.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ εἶναι μυσταγωγικό. Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς, σωστὸς Ἁγιορείτης μοναχός, βίωνε τὴ λατρευτικὴ ζωὴ, συμμετεῖχε στὰ Μυστήρια, ἐπιθυμοῦσε τὴ θέωση. Οἱ Διδαχές του εἶναι κηρύγματα κατηχητικά, γιὰ νὰ προπαρασκευάσουν τὶς ψυχές νὰ δεχθοῦν τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ μυσταγωγικό του πνεῦμα φαίνεται στὶς προτροπές του γιὰ τὴ συμμετοχὴ στὰ μυστήρια, ἰδίως τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς θείας Κοινωνίας, στὶς συμβουλές του γιὰ τὴν καλὴ καὶ θεάρεστη συμμετοχὴ τῶν πιστῶν

στὶς λατρευτικὲς συνάξεις, στὶς ἀκολουθίες ποὺ ὁ ἴδιος προέτρεπε ἢ ἐπιτελοῦσε, στὸν ἀγῶνα καὶ τὴν προσπάθειά του νὰ μάθει στοὺς ἀπαίδευτους ἱερεῖς, πῶς νὰ τελοῦν τὰ μυστήρια, πῶς νὰ κηρύττουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἅγιος συνδέει τὸ κήρυγμα μὲ τὴ λατρευτικὴ καὶ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει λατρευτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, γι' αὐτὸ καὶ τὸ κήρυγμά του εἶναι μυσταγωγικό.

Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς (1714-1779)

Ἡ Διδαχὴ τοῦ Πατροκοσμᾶ εἶναι ἄριστο δείγμα πρακτικοῦ κηρύγματος. Ἐκθέτει ὑψηλές καὶ μεγάλες ἀλήθειες μὲ τρόπο ἀπλό καὶ ἐπαγωγικό, χωρὶς θεολογικὲς ἢ φιλοσοφικὲς μεγαλοστομίες καὶ ὀρισμούς, ἀλλὰ χρησιμοποιώντας εὐληπτες εἰκόνες γιὰ τοὺς ἀνίδεους ἀκροατές τους, σαφεῖς καὶ σύντομες παραβολές, παρμένες ἀπὸ τὴν καθημερινή τους ζωὴ, ἀπλὰ ἐποπτικά μέσα. Ὁ λόγος τοῦ Ἁγίου μεστός, γίνεται πρὸ κατανοητὸς μὲ τὶς ρητορικὲς ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις καὶ τὸν ἐσωτερικὸ διάλογο: «Μά, ἡξεύρω, εἰς τοῦτο θέλετε εἰπεῖ: Ἔχοντας

τόσα καλὰ καὶ τόσας ἀρετὰς, δέν μᾶς συγχωρᾷ ὁ Θεὸς ἐκείνην τὴν ὀλίγην ἔχθραν ὅπου ἔχομεν εἰς κανένα χριστιανόν; Ναι, βέβαια, ἀδελφοί μου, δέν μᾶς συγχωρᾷ...»⁴. Μπαίνει βαθιὰ στὶς ψυχές μὲ τὴν ἐποπτικὴ παρουσίαση τῶν μεγάλων ἀληθειῶν, εἴτε μὲ τὴν ἐξωτερικὴ ἐποπτεία, –θαυμαστός ὁ διάλογος τοῦ Ἁγίου μὲ τὸ φτωχὸ τσομπάνη τὸν Κώστα, γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πτωχό, ποὺ μὲ τὸν τρόπο του ὑπέδειξε σέ ὅλους ὅτι ἀγάπη σημαίνει νὰ δίνεις, νὰ ντύνεις τὸ φτωχό καὶ ξυπόλυτο παιδί–, εἴτε μὲ τὴν ἐσωτερικὴ ἐπο-

πτεία, αισθητοποιώντας τις έννοιες σε εικόνες και παρομοιώσεις, όπως του ήλιου και των ακτίνων του για τη διδασκαλία του Τριαδικού δόγματος ή κάνοντας ποικίλες αναφορές και αφηγήσεις ιστορικών γεγονότων και παραδειγμάτων από τη Γραφή, την Ιστορία, τα Συναξάρια. Έτσι το κήρυγμα αποκτά ενδιαφέρον, γίνεται απόλυτα κατανοητό το περιεχόμενό του από τους ακροατές, που διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον τους από την αρχή ως το τέλος.

Το κήρυγμα του Πατροκοσμᾶ ήταν σαφές και συγκεκριμένο, παρόλο που ήταν μεγάλο και έκτενες, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών και της πληθώρας των θεμάτων που έπρεπε να αναπτυχθούν. Η σαφήνεια ήταν χαρακτηριστικό του Αγίου. Έχει σχέδιο και σκελετό στο νοῦ του, λαμβάνει υπόψη του το πολυπληθές και αμόρφωτο ακροατήριό του, διαθέτει πείρα και διάκριση. Τα θέματα που αναπτύσσει κάθε φορά είναι συγκεκριμένα, όπως και ο ίδιος είναι συγκεκριμένος, κατανοητός απ' όλους, και το κήρυγμά του είναι λόγος που προσφέρει οικοδομή στο λαό και τον οδηγεί στη θεογνωσία.

Ο λόγος του Πατροκοσμᾶ ήταν λιτός, ανεπιτήδευτος, σεμνός, χωρίς ρητορισμούς, πομπώδεις εκφράσεις, επίδειξη γνώσεων και κοσμικής σοφίας. Ήταν λόγος σοβαρός, υπεύθυνος, με συναίσθηση της ευθύνης απέναντι στο Θεό και στους ανθρώπους, ήταν «δύναμις Θεοῦ». Αυτό δε σημαίνει ότι ήταν άκομψος ή ανιαρός. Τα πλήθη που τον παρακολουθούσαν και κρεμόταν από τα χείλη του, ή απορία φίλων και έχθρων για την πρόθυμη και άμεση εκτέλεση των εντολών του – «ή προσταγή του είναι επιβλητική εις όλους και οιαδήποτε πρότασιν και ἄν κάμη ἐκτελείται παρευθὺς. Πράγματα δηλαδή που προκαλοῦν κατάπληξιν»⁵, αναφέρει ο κατάσκοπος Μαμωνᾶς – δείχνουν το θαυμάσιο τρόπο εκφράσεως του Αγίου, κηρύττοντας τις μεγάλες της πίστεως αλήθειες.

Το κήρυγμά του ήταν και «λόγος παρακλήσεως», δηλαδή παραμυθίας, παρηγορίας, αλλά και λόγος χαρᾶς, αναπαύσεως, γαλή-

νης, λυτρώσεως και σωτηρίας. Ήταν λόγος καλῆς ἀγγελίας, όπως και ο ὄρος «εὐαγγέλιο», αυτό ακριβῶς σημαίνει. Οἱ ἀπαιδευτοὶ ραγιάδες εἶχαν πολλές ἐλλείψεις στὰ πνευματικὰ θέματα, ἀγνοοῦσαν ἀλήθειες και δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶχαν ἐξοικειωθεῖ με τοῦ δυνάστη τις συνήθειες, ἐφθάναν μέχρι τὴν ἀρνησιθρησκεία και τὸν ἐξισλαμισμὸ. Ὁ Πατροκοσμᾶς ἔπρεπε με τὸν τρόπο του νὰ τοὺς συνεφέρει, νὰ τοὺς ἐλέγξει, νὰ τοὺς φέρει σὲ συναίσθηση, μετάνοια, προβληματισμὸ. Ἐλέγχει ὅταν χρειάζεται, ἀλλὰ με ἀγάπη, με πολλὴ περίσκεψη, λεπτότητα και εὐγένεια, χωρὶς ἀκρότητες και ὑπερβολές, στηλιτεύει τὴν ἀμαρτία και ὄχι τὸν ἀμαρτωλό. Γι' αὐτὸ ὁ λόγος του μπαίνει στὶς ψυχές και τις συγκλονίζει, παρηγορεῖ και ἐλέγχει συγχρόνως, και ἔτσι ἀλλάζει τοὺς ἀνθρώπους και ὁδηγεῖ στὴ μετάνοια, στὴ σωτηρία. Κοντὰ του οἱ ἀνθρωποὶ βρῆκαν ἕναν πατέρα ἐπίγειο, πὺν ἐνδιαφέρεται για ὄλα και ἕνα Πατέρα οὐράνιο, τὸ Θεό, πὺν τοὺς συγχωρεῖ, ἀφοῦ θυσιάστηκε γι' αὐτοὺς. Δὲν ἐξακουτίζει ἐναντίον τοὺς ἀπειλές και κατάρες, δὲν μετράει τις ἀτέλειές τους με βάση τὸ Εὐαγγέλιο πὺν δὲν γνωρίζουν καλά, ἀλλὰ με βάση τὴν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἀγνοεῖ βασικές ἀλήθειες, ἀλλὰ ἔχει ὄλη τὴ διάθεση νὰ μάθει. Τοὺς μιλάει περισσότερο για τὴν ἀγάπη και τὴν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἔτοιμος νὰ τοὺς συγχωρέσει: «Και ἄμποτες νὰ εὐσπλαχνισθῆ ὁ Κύριος και νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἀμαρτήματά σας και νὰ φυτεύσῃ και νὰ ριζώσῃ εἰς τὴν καρδίαν σας τὰ θεῖα λόγια ταῦτα, νὰ ἀπεράσετε και ἐδῶ καλά, εἰρηνικά και ἀγαπημένα και μετὰ ταῦτα νὰ σᾶς ἀξιώσῃ νὰ πηγαίνετε ἐξωμολογημένοι, κοινωνημένοι και διορθωμένοι νὰ κατοικήσετε εἰς τὸν Παράδεισον, εἰς τὴν πατρίδα μας τὴν ἀληθινὴν και αἰώνιον...»⁶.

Τὸ χριστιανικὸ κήρυγμα πρέπει νὰ εἶναι σύγχρονο και ἐπίκαιρο, δηλαδή προσαρμοσμένο στὶς ἀπαιτήσεις τῆς κάθε ἐποχῆς και στὴ δεκτικότητα τοῦ ἀνθρώπου, τόσο μορφολογικά, ὅσο και οὐσιαστικά. Ὁ «Ἰησοῦς Χρι-

στός» είναι «χθές και σήμερα ο αυτός και εις τους αιώνας» και ο λόγος Του «μένει εις τὸν αἰώνα» ἄφθαρτος, ἀγέραστος, πάντα σύγχρονος. Ὁ λόγος του Ἁγίου Κοσμᾶ, ἔχει ὅλη τὴν ἀπαιτούμενη πλαστικότητα, γιὰ νὰ γίνῃ δεκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀγράμματους ὀρεσίβιους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς λίγο ἢ πολὺ γραμματισμένους, ἀρχάριους ἢ προηγμένους στὴν πίστη, ἐξισλαμισμένους ἢ στὰ πρόθυρα τῆς ἐξωμοσίας.

Ἄληθινὸς κήρυκας τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἱεραπόστολος ὁ Ἅγιος, ἀναζητᾷ κάθε φορὰ τὰ σημεῖα ἐπαφῆς, προσφέροντας αὐτὸ πού πιὸ πολὺ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀνάγκη. Κατανοώντας τὴν ἐξαθλίωση, τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἐγκατάλειψη τῶν ὀρφανῶν παιδιῶν, τονίζει τὸ μισθὸ πού θα λάβουν ἀπὸ τὸ Θεό: «Ἐπαρε ἓνα φτωχὸ παιδί νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ εὐφραίνεσαι καὶ ἐστὶν... διὰ ἐκεῖνο τὸ φτωχὸ παιδί ἔχεις χίλιες φορές μισθὸν ἀπὸ τὸ Θεὸν εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ τιμὴν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους...»⁷. Ἡ μιλώντας πρὸς τοὺς ἔχοντες ὑλικά ἀγαθά, γιὰ νὰ τοὺς παρακινήσει στὴν ἐλεημοσύνη, τοὺς ἀπαριθμεῖ τὰ καλὰ τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν εὐτυχία πού θα ἀπολαύσουν ἐκεῖ. Μιλᾷει λεπτομερῶς γιὰ θέματα ἀπλὰ σήμερα, ἄγνωστα καὶ ζωτικά ὅμως γιὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Πῶς νὰ κάνουν τὸ σταυρὸ τους, πῶς νὰ ἐξομολογοῦνται, ἀλλὰ καὶ πότε νὰ ἐνταφιάζον τοὺς νεκροὺς, πῶς νὰ φέρονται, «νὰ τοὺς κάμνετε τὰ ψυχικά τους, μνημόσυνα, σαρανταλείτουργα, ἐλεημοσύνες, κόλλυβα... καὶ ὄχι θρήνους καὶ μοιρολόγια...»⁸, τί νὰ φοροῦν.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ, ὅπως κάθε χριστιανικὸ κήρυγμα, ἦταν *προσωπικό*. Εἶχε τὴ σφραγίδα τῆς προσωπικῆς του ζωῆς καὶ πίστεως, ὅ,τι ἔλεγε ἦταν βγαλμένο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα του καὶ τὴ ζωὴ του, εἶχε τὸ χρίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐπιμαρτυρία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὰ λόγια του ὀδηγοῦσαν σὲ μετάνοια καὶ στὴν «ἐν Χριστῷ ζωὴ».

Ἐκτὸς τῶν παραπάνω χαρακτηριστικῶν, τὸ ὕφος τοῦ Πατροκοσμᾶ ἔχει καὶ χαρακτήρα *συμβουλευτικό*. Μιλᾷει μὲ εὐγένεια, διακριτικότητα καὶ ἀγάπη, ἀντιμετωπίζει τοὺς

ἀκροατὲς του ὡς ἀδελφοὺς: «*Τώρα, λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἰδοὺ ὅπου τελειῶνω, διότι ἐμίλησα πολλὰ καὶ γνωρίζω ὅπου σᾶς ἐβάρυνα, ὅμως ἡ ἀγάπη ἢ πολλὴ ὅπου σᾶς ἔχω μὲ ἐπαρακίνησε νὰ μακρύνω τὸν λόγον καὶ νὰ μὲ συμπαθήσετε*»⁹. Δὲν κρατᾷ τοὺς ἀκροατὲς του σὲ ἀπόσταση, ἀλλὰ τοὺς τοποθετεῖ στὸ ἴδιο μὲ αὐτόν, ἐπίπεδο, θέλει νὰ ἔχουν γνώμη καὶ νὰ τὴν ἐκφράζον: «*Ἐγὼ σᾶς συμβουλεύω, ἀμὴ δὲν μὲ συμβουλευέτε καὶ ἡ εὐγένειά σας; Ἡ δουλειά ἢ ἐδική μου εἶναι καὶ ἐδική σας, εἶναι τῆς πίστεώς μας, τοῦ γένους μας*»¹⁰, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δίνει πειστικότητα στὸ λόγο του, ἀμεσότητα καὶ προσωπικὸ τόνο.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς μὲ τὴν ἀποστολικὴ του αὐταπάρνηση καὶ τὶς ἀλλεπάλληλες περιουδεῖες του «ἐπιδοθεὶς εἰς τὸ ἀδάπανον κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου», μιλώντας στὶς καρδιές τῶν χριστιανῶν μὲ βᾶση πάντα τὴ Γραφὴ καὶ τοὺς Πατέρες, ἐπεσφράγισε τὸ κήρυγμά του μὲ τὴ ζωὴ του καὶ τὸ αἷμα του. Γιατί, αὐτὸ τὸ τολμηρὸ καὶ δυναμικὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου, μὲ τὶς προτροπὲς καὶ ἀπαγορεύσεις του, ἔγινε αἰτία τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου. Τὸ μαρτύριο ἦταν ἡ καλύτερη ἐπισφράγιση τῶν λόγων του καὶ μαρτυρία γιὰ ἓναν ἀληθινὸ κήρυκα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Γένους, ἓναν Ἱεραπόστολο καὶ Ἐθναπόστολο.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἰ. Μενοῦνος, *Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ Διδαχῆς (καὶ βιογραφία)*, ἐκδ. Τήνος, Ἀθήνα 1979, Διδαχὴ Α2, σελ. 148.

2. Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 119.

3. Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 129.

4. Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 154.

5. Κ. Μέρτζιος, *Τὸ ἐν Βενετία κρατικὸν Ἀρχεῖον*, Ἰωάννινα 1940, σελ. 8· ἐπίσης, Ἀ. Ξανθοπούλου, *Ὁ Κοσμᾶς καὶ οἱ Βενετοί*, σελ. 98.

6. Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 183-184.

7. Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 184-185.

8. Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 167-168.

9. Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 180.

10. Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 139.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΙΑ

Ἄξια καὶ δίκαιη πρωτοβουλία

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ ἐνορίες καὶ ἡ ἱστορία τους

Μὲ τὸν τίτλο τῆς παραγράφου εἶχα ἐπιγράψει πρὸ ἐτῶν ἄρθρο μου σ' αὐτὸ τὸ περιοδικὸ («Ἐφημέριος» 1993, σ. 152-153). Ἐνεθάρρυνα τὴ συγγραφή μικρῶν ἐργασιῶν πάνω στὴν ἱστορία τῆς κάθε ἐνορίας καὶ τὴν προβολὴ τοῦ ἔργου τῶν ἐφημερίων ποὺ εἶχαν ὑπηρετήσῃ σ' αὐτές. Ἐκτοτε εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος πολλὲς τέτοιες καταγραφές, ποὺ παίρνουν τὴ θέση τους στὸν εἰδικὸ ἐρευνητικὸ φάκελλο ποὺ ἔχουμε ἀνοίξει στὸ Πανεπιστήμιο. Εἶναι σημαντικὸ οἱ μεταγενέστεροι νὰ γνωρίζουν τὸ ἔργο τῶν προγενεστέρων καὶ νὰ συντονίζουν τὰ βήματά τους στὸν βηματισμὸ τῶν προηγουμένων γενεῶν. Ὑπάρχει θὰ ἔλεγα μίαν «ποιμαντικὴ γενεαλογία» ποὺ ὀριοθετεῖ τὴν «μικρὴν» ἱστορία ποὺ ἐκβάλλει στὴ «μεγάλῃ». Ἄν στὸ στερέωμα ἀναζητοῦμε τοὺς μεγάλους ἀστερισμοὺς, ξέρομε καὶ τὴ σημασία τῶν μικρότερων. Καὶ οἱ ἱερεῖς μᾶς ἐνορίας ἀποτελοῦν καὶ αὐτοὶ ἕναν ἰδιόμορφο ἀστερισμὸ ποὺ ἔχει τὴ θέση του στὸν χάρτη τοῦ Οὐρανοῦ.

Πρόσφατα εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος μίαν μικρὴ μονογραφία ἀφιερωμένη στὸν «ἐρμιονικὸ ἀστερισμὸ». Μ' αὐτὸν τὸν ὑπότιτλο ἔγραψε ὁ π. Ἰωάννης Σαρρῆς τὴν ἐργασία του *Περὶ τῶν ἐρμιονιτῶν ἱερέων* (ἐκδ. Δήμου Ἐρμιόνης 2002). Ὁ λευίτης συγγραφέας εἶχε τὴ συναίσθηση «ὅτι μέρος τῆς τοπικῆς ἱστορίας, ἰδιαίτερος ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σχέση μὲ τὰ θρησκευτικὰ ιδεώδη καὶ δρώμενα, πραγματώνεται κυρίως στὰ πρόσωπα καὶ στὴ δραστηριότητα τῶν ἱερέων καὶ ἐφημερίων ἐνὸς τόπου». Τοῦτο εἶναι πράγματι ἀληθές καὶ ὅλοι μας γνωρίζομε

πόσα ὀφείλομε στὶς μορφές ἐκεῖνες ποὺ μᾶς ὀδήγησαν στὴν Ἐκκλησία καὶ συνόδευσαν τὰ πρῶτα μας καὶ ὕστερα βήματα στὴ ζωὴ τῶν Μυστηρίων καὶ στὴν ὑπόλοιπη ζωὴ μας.

Πολύφωτοι ἀστέρες

Μιὰ ἐνορία ὅμως δὲν ἐξαντλεῖται μόνο στὴ ζωὴ καὶ στὴ δράση τῶν ἱερέων. Γιὰ νὰ οἰκοδομηθεῖ, νὰ ἐδραιωθεῖ καὶ νὰ ἀναπτύξει τὶς δραστηριότητές της ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ πρόσωπα. Βεβαίως τὸ ἐκκλησιαστικὸν συνιστᾶ μίαν σημαντικὴν συνιστώσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνοριακῆς ζωῆς. Ἀπαιτεῖται ὅμως ἡ παρουσία καὶ ἡ χορηγία πολλῶν ἄλλων.

Οἱ κτίτορες εἶναι ἀπαραίτητοι. Ὅχι μόνο αὐτοὶ ποὺ θὰ προσφέρουν γιὰ τὸ χτίσιμο τοῦ ἱ. Ναοῦ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ θὰ συντονίσουν τὸ ὅλο ἔργο τῆς ἀνεγέρσεως, ἐκονογραφήσεως καὶ συντηρήσεως του. Οἱ ἐπιτροπὸι καὶ τὰ μέλη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου, τοῦ φιλοπτώχου ταμείου καὶ τῶν ἐραρικῶν ἐπιτροπῶν. Τὰ μέλη ποὺ ἐργάζονται στὰ *Σπίτια Γαλήνης*, ὅλοι αὐτοὶ ποὺ ἐποπτεύουν τὰ *Κατηχητικὰ Σχολεῖα* καὶ βοηθοῦν στὸ νεανικὸ ἔργο. Οἱ νεωκόροι, ἀπαραίτητο στήριγμα στὴν ὁμαλὴ καὶ εὐρυθμὴ λειτουργία ἐνὸς Ναοῦ. Πόσες φορές δὲν εἶναι τὰ πρόσωπα ποὺ ὄχι μόνο εὐπρεπίζουν τὸ Ναὸ ἀλλὰ καὶ μεσολαβοῦν στὴ διαποίμανση τοῦ λαοῦ μὲ τὸν εὐγενικὸ τρόπο καὶ τὴν ἄψογη συμπεριφορὰ τους.

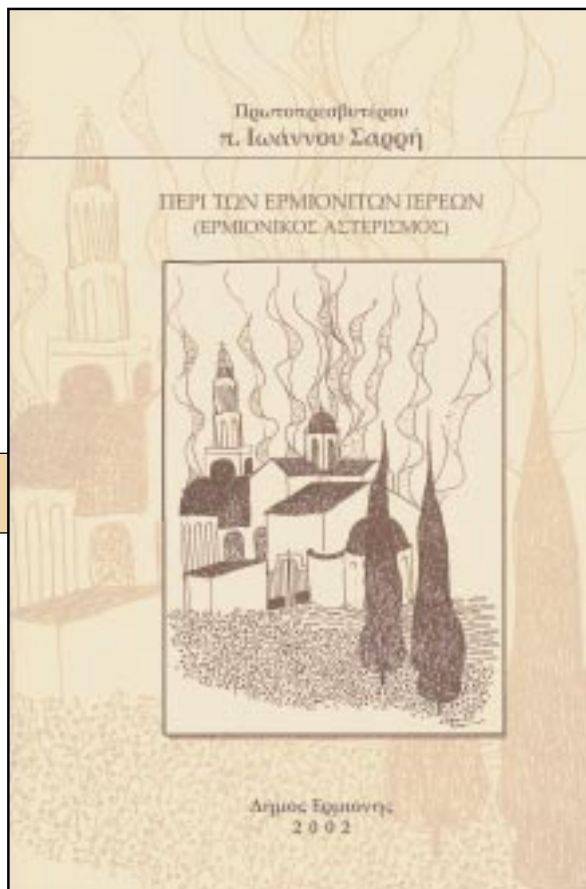
Ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσωπα μετέχουν στὸ λαμπρὸ ἐνοριακὸ ἀστερισμὸ καὶ θὰ ἔπρεπε κάποτε στὶς Ἐνορίες νὰ ὀργανώνονται τι-

μητικές ευκαιρίες για όλες αυτές τις κατηγορίες προσώπων και ένσφ ζούν και μετά την κοίμησή τους. Τό πότε ασφαλώς θά τό προσδιορίσουν οί υπεύθυνοι κάθε ένορίας.

Άξιομνημόνευτη έκδήλωση

Δέν ξέρω πολλές τέτοιες πρωτοβουλίες γι' αυτό και μοῦ έκανε ιδιαίτερη έντύπωση μία τέτοια έκδήλωση πού έγινε στόν ι. Ναό άγίου Νικολάου Καλλιθέας στις 5 Όκτωβρίου έ.έ. Μέ πρωτοβουλία τών ιερέων τοῦ Ναοῦ τελέσθηκε άρχιερατικό μνημόσυνο για νά προσευχηθοῦν όλοι οί παρευρισκόμενοι υπέρ άναπαύσεως τών κοιμημένων δούλων τοῦ Θεοῦ: ιερέων, διακόνων, κτιτόρων, δωρητῶν, έπιτρόπων, μελῶν τών Δ.Σ. έκκλησιαστικοῦ, φιλοπτώχου, μελῶν τών έρανικῶν έπιτροπῶν, νεωκόρων και λοιπῶν προσώπων, τά όποια καθ' οίονδήποτε τρόπο συνέτειναν στό ένοριακό έργο.

Ή μνημόνευση δέν ήταν γενική και άόριστη. Μνημονεύθηκαν συγκεκριμένα όνόματα, πού για τούς παρισταμένους ήταν κεντρίσματα για νά έπαναφέρουν στό μνημη τους τά πρόσωπα έκείνα πού κατά κάποιον τρόπο ανάλωσαν πολλές δυνάμεις για τήν ένορία πού τούς άξίωσε ό Θεός νά υπηρετήσουν για ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο διάστημα τής ζωής τους. Ό παριστάμενος θεοφιλέστατος έπίσκοπος Κορώνης κ. Παντελεήμων ευχήθηκε ό ίδιος και άλλοι νά τύ-

χουν αυτής τής ευγενικής μνημονεύσεως, όταν θά έχουμε άπέλθει από τόν κόσμο.

Ή Έκκλησία μας, όπως όλοι καλώς γνωρίζουμε, εύρίσκει παλαιούς τρόπους και έφευρίσκει νέους για νά τιμήσει τά μέλη της. Έτσι μάς διδάσκει ένα στοιχειώδες καθήκον ευγνωμοσύνης άλλά και μάς παραδειγματίζει ύποδεικνύοντας άνθρωπους πού έζησαν μέχρι πρόσφατα κοντά μας και τών όποίων τή διακονία νά μη μπορέσαμε ίσως νά εκτιμήσουμε ή και νά άντιληφθοῦμε όσο

διάστημα ήσαν άκόμα στό ζώή.

Αυτό τό κέντρισμα τής μνήμης είμαστε όλοι ύποχρεωμένοι νά τό κάνουμε και έτσι συναδελφωμένοι, στρατευομένη και θριαμβεύουσα Έκκλησία, νά ζοῦμε τήν ένότητα τής πίστεως και τήν άποκαταδοκία τών έσχάτων.

Ή ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ενημερώνει ότι οί ενδιαφερόμενοι για τό πρόγραμμα Μηχανογραφήσεως τών Ένοριῶν, τό όποιο παρουσιάσθηκε στό τεῦχος Σεπτ. 2003 τοῦ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ, μπορούν νά άπευθύνονται στόν π. Λεωνίδα Ψαριανό, τηλ. 210-7272308.

Ο παραβατικός έφηβος σέ πορεία ρήξης: κίνδυνος ή έλπίδα

Του Δ. Κυριαζή, Ψυχιάτρου-Ψυχαναλυτού

*«Γιά νά μπορείς νά άτεινίσεις,
πρέπει κάπου νά σταθείς και νά πατήσεις...»,
Λαϊκό Γνωμικό*

Οί ρίζες τής παραβατικής συμπεριφοράς στήν έφηβεία συνδέονται μέ άποτυχία τής μητρικής λειτουργίας νά διατηρήσει σταθερό ένα περιβάλλον φροντίδας και κρατήματος, για όσο χρόνο αυτό είναι άπαραίτητο, κατά τήν πρώιμη παιδική ήλικία, και στήν άποτυχία τής πατρότητας κατά τήν έφηβεία, μέ άποτέλεσμα τήν άναστολή τής εξέλιξης πρòς τήν ψυχική ώριμότητα.

Η παραβατικότητα έμπεριέχει άναφορά σέ κάποιον παλιό άσυνείδητο προσωπικό τραύμα. Τò ψυχολογικό τραύμα έχει οργανωθεί σέ χαρακτηρισιολογικό στοιχείο, ένω συνυπάρχουν φαλλικά, προγεννητικά και οιδιποδειακά στοιχεία. Ο παραβατικός έφηβος συχνά σηματοδοτεί τήν έναρξη σοβαρής ψυχολογικής διαταραχής, ψυχωτικής διεργασίας, μελαγχολίας κ.λπ., ένω άλλοτε συγχέεται μέ τήν έφηβική άναστάτωση. Πάντοτε, ώστόσο, ή παραβατική συμπεριφορά θέτει στόν άποδέκτη τò αίτημα τής άποκατάστασης του παλαιού ψυχικού τραύματος. Οί Διαταραχές Συμπεριφοράς (Δ.Σ.) είναι δείκτης παθογένειας τής οικογένειας και του σχολείου, που ένισχύεται άπό περιστασιακούς ή μόνιμους έξωγενείς παθογόνους παράγοντες.

Η διαταραχή αυτή είναι ένδεικτική τής ύπαρξης, στήν καρδιά του ύποκειμένου, άποστέρησης και άναζήτησης ένòς «χαμένου παραδείσου», ένω ό έφηβος δοκιμάζει τò κανονιστικό και δικανικό πλαίσιο άγωγής σέ μια προσπάθεια έξόδου άπό τήν κατάθλιψη. Η βασική πυρηνική σύγκρουση του παραβατικού έφήβου είναι ένας βαθύς άρνητισμός που φθάνει συχνά στήν άρνηση τής άγάπης τής ζωής και έκδηλώνεται μέ τòn «έρωτα του θανάτου», «τò πάθος του θανάτου», μέ άπόπειρες αυτοκτονίας, άτυχήματα ταχύτητας, μηχανές, ούσίες, έγκληματική συμπεριφορά κ.λπ. Οί Δ.Σ.

έκφράζουν άκόμη πρώιμες σεξουαλικές σχέσεις, κλέψιμο, κατάχρηση ούσιων, άποτυχία στόν άκαδημαϊκό τομέα ή στήν έργασία, σύγκρουση μέ κάθε είδους έξουσία (Οικογένεια, Σχολείο, Νόμος, Κοινωνία, Θεός). Μουσικά συγκροτήματα, όπως τά «Διάφανα κρίνα», οί «Iron Medden», Heavy Metal κ.λπ. έχουν έκφράσει αυτή τή μελαγχολική και έπαναστατημένη ψυχολογία.

Η άνασφάλεια, ό φόβος, ή παρανοειδής στάση, ή καχυποψία και τò μίσος, παράλληλα μέ μια ύπομανιακή - matso στάση, μέ άλλοτε ψυχρό συναισθημα και άλλοτε μελαγχολικό και άγχώδες χαρακτηρίζουν τήν παραβατική συμπεριφορά. Οί Δ.Σ. δέν είναι άσχετες μέ τις παρέες, τις φιλίες, τήν κοινότητα, τήν περιρρέουσα πολιτιστική άτμόσφαιρα και τήν κλινική ψυχοπαθολογία του κοινωνικού περιβάλλοντος. Άπτονται, έπίσης, πτυχών του έθνικού χαρακτήρα τών νεοελλήνων και συνδέονται μέ πολιτικές (Μάιος '68), οικονομικές, ποδοσφαιρικές, κοινωνικές και πολιτιστικές όρίζουσες, έκφραστές του κοινωνικού νεοελληνικού φαντασιακού πεδίου. Σέ ψυχοδυναμικό επίπεδο λειτουργεί ένα ψευδές έξωπραγματικό «Ίδανικό έγώ», που ή ματαιώσή του όδηγεί σέ στερεότυπες, ψυχαναγκαστικές, έκδικητικές έκρήξεις αυτο-ή έτεροκαταστροφής. Στò ψυχισμό του παιδιού λειτουργεί άκούσια μια άσυνείδητη προκρούστια κλίμη, όπου ξαπλώνει ό άδύναμος έαυτός του, ένω ένα σαδιστικό ύπερεγώ άναλαμβάνει τòn ρόλο του τιμωρού. Τò άγχος, ή ένοχή, ή κατάθλιψη, ή ναρκισσιστική εύτρωτότητα, ό αυτοερωτισμός άντιμετωπίζονται άπό τò έγώ μέ άμυνες τύπου σχάσης, άπόσχισης, προβολής, «άποδιοπομπαίου τράγου», παθολογικής έξιδανίκευσης, προβολικής ταύτισης, άρνησης, έκδραμάτισης κ.λπ.

Ο πατέρας και ή πατρική λειτουργία είναι συχνά διαταραγμένη (διαζύγιο, νεκρός ή άπόν, άλκοολικός πατέρας κ.λπ.). Οί ρίζες αυτής τής άποτυχίας χάνονται στό άσυνείδητο, χάνονται

στις άπαρχές τής παιδικής ήλικίας, χάνονται στis προηγούμενες γενιές, όταν ή άναφορά γίνεται στο οικογενειακό, ιστορικό και κοινωνικό πεδίο, και οι έπιπτώσεις έπηραάζουν συχνά καταστροφικά, τόσο το επίπεδο τής προσωπικής ψυχοπαθολογίας για το παιδί, όσο και σε μικρο - ή μακρο - επίπεδο τήν ομάδα, τήν κοινότητα, τήν κοινωνία και το λαό. Η κορυφή τής παθολογίας αυτής μπορεί να χάνεται στα συμβολικά συστήματα άναφοράς και δείχνει όρισμένου είδους άρχηγό, ή δάσκαλο ή συγγραφέα, δείχνει άκόμη τα στερεότυπα τής τηλεόρασης και τών Media. Ο Πατέρας και ή πατρική λειτουργία αντί να είναι ένας δρόμος έξω από το σπίτι, πού μπορεί θετικά να άποκαλύπτει και να δείχνει το πρόσωπο του Θεού και τής αγάπης, δείχνει τήν εικόνα ενός σαδιστή θεού και το ύπαρξιακό μηδέν. Η σκιά του πατέρα και ή σκοτεινή του πλευρά κρύβει το πρόσωπο του Θεού και έμπλέκει σε ψυχοπαθολογικές συμπεριφορές τον έφηβο γιο και τήν έφηβη κόρη.

Ο πατέρας έρχεται και σπέρνει το παιδί και μετά άποτυγχάνει, και αυτό είναι μια βασική άποτυχία, να πάρει το παιδί μακριά από το φυσικό και ψυχικό-ναρκισσιστικό σώμα τής μητέρας. Άποτυγχάνει να διανοίξει τήν όδο προς τή γνωριμία του παιδιού με τον έαυτό του, τή συνάντηση του παιδιού με τήν κοινωνία, τήν πατρίδα και τον πολιτισμό.

Η κατάλληλη πνευματική και ψυχολογική πατρότητα, είναι ένα από τα φάρμακα για αυτό του είδους το πρόβλημα. "Όταν λειτουργεί το «Όνομα του πατέρα», στην ψυχή του παιδιού και ύπάρχει κατάλληλος διαθέσιμος σύμβουλος κατά το παράδειγμα του Ζωσιμά στους «Άδελφούς Καραμάζωφ» (Άλιόσα), ή κατά το παράδειγμα του κατάλληλου ψυχοθεραπευτή έφήβων, έπιτρέπει στο παιδί όχι μόνο να γλιτώσει τήν ψυχική άποδιοργάνωση, αλλά και να ύπερβει δημιουργικά τις συμπληγάδες πέτρες του οιδιπόδειου συμπλέγματος και τής κοινωνικής του, έπαγγελματικής και έρωτικής, προσαρμογής. Πιστεύουμε ότι «ή έλληνική πρόταση ζωής», πού έστιάζεται στο «γνώθι σ' αυτόν», μπορεί να άποτελέσει τή βάση για τήν ύπέρβαση του θανάτου, τή λύση τής άπόγνωσης και τήν αναζήτηση τής έλευθερίας και τής αγάπης.

(Συνέχεια του άρθρου *Ποιμαντική άσθενών στα νοσοκομεία τής Ι. Άρχιεπισκοπής Άθηνών* από σελ. 19)

Το Παρεκκλήσιον του Νοσοκομείου ήταν τελείως έγκαταλελειμμένο, έπειδή δέν είχε τακτικόν Έφημέριον. Το Νοσοκομείον αυτό είναι το μεγαλύτερον εις έκτασιν και έχει άνάγκη δύο και τριών Ίερέων. Εις τόν π. Πρόδρομον άνετέθησαν καθήκοντα Έφημερίου από τήν Ι. Άρχιεπισκοπήν, αλλά ούδεις από το Νοσοκομείον ήθελε να τον βοηθήσει. Ο π. Πρόδρομος έζήτησε τήν βοήθειαν του ύπευθύνου. Δύο και τρεις έπισκέψεις του έπόπτου εις τόν Πρόεδρον του Δ.Σ. και τας δύο Διευθυντριάς Διοικητικού και Νοσηλευτικού ήσαν άρκεται να λυθοῦν τα προβλήματα και να δεχθοῦν τόν Έφημέριον. Σήμερον διακονεί με πολλή έπιτυχία ο π. Πρόδρομος και όλοι συνεργάζονται μετ' εύχαριστήσεως μαζί του. Όμοίως, δια ίδια θέματα έγιναν έπισκέψεις εις τα Νοσοκομεία, ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, ΕΛΠΙΣ και εις τα δύο Νοσοκομεία τών ΠΑΙΔΩΝ κ.ά.

Έπισκέψεις έγιναν δια το προσωπικόν τών Ι. Παρεκκλησιών και πώς θα είναι άσφαλισμένοι εις το Ι.Κ.Α. εις το Έλεγκτικόν Συνέδριον και το Υπουργείον Υγείας. Όλοι άνεγνώρισαν, ότι αι προτάσεις του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου προς τας Διοικήσεις, πώς πρέπει να διαθέτουν τα έξοδα του Παρεκκλησίου, είναι σύμφωνοι με τον Νόμον 590/1977 και τήν Καν. Διατάξιν 8/1979 και πρέπει να τας εφαρμόσουν, όπως και έγινε. Όσαύτως, κατόπιν έντολης του Άγίου Πρωτοσυγκέλλου, έπεσκέφθη τήν Διοίκησιν του Άρεταιείου Νοσοκομείου και παρεκάλεσε ο θάλαμος πού έκοιμήθη ο Άγιος Νεκτάριος το 1920 να μη καταργηθί με τήν ανακαίνισιν. Έζήτησεν να ύπάρχη προσκυνητάριον με τήν Εικόνα του Άγίου με κανδήλα, ώστε να δύναται κάθε πιστός να έπισκέπτεται τον θάλαμον αυτόν. Άνέλαβε δε και τα έξοδα.

Τα όλίγα αυτά περιστατικά δείχνουν, ότι ο ύπεύθυνος δέν περιορίζεται μόνον εις τα καθήκοντά του εις το Νοσοκομείον, αν και ούδεμίαν διοικητικήν έξουσίαν έχη επί τών Έφημερίων. Το έργον γίνεται άθορύβως, όπως το θέλη ο Πολυσέβαστος Μακαριώτατος, διότι γίνεται εις τόν κρατικόν τομέα και δέν πρέπει να μάς το καταστρέψουν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χολέβα

Βοήθημα για τὰ Ἐκκλησιαστικά Κείμενα

Ἐχει παρατηρηθεῖ πολλές φορές ὅτι ἀπλοὶ Ἐπιστοί, ἀλλὰ καὶ κληρικοί, ψάλτες, κατηχητές καὶ γενικότερα τὰ στελέχη τοῦ ποιμαντικού ἔργου, δυσκολεύονται νὰ κατανοήσουν λέξεις καὶ φράσεις τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων ἢ τῶν ὑμνολογικῶν καὶ λειτουργικῶν κειμένων. Αὐτὸ τὸ κενὸ ἔρχεται νὰ καλύψει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ βιβλίον τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Πολυκάρπου Τύμπα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑρμηνεῖα Ἀγνωστων Λέξεων Ὑμνολογικῶν καὶ Ἀγιογραφικῶν Κειμένων», τὸ ὁποῖο ἐκυκλοφορήθη προσφάτως ἀπὸ τὶς *Πρότυπες Θεσσαλικές Ἐκδόσεις*. Τὸ βιβλίον περιλαμβάνει 6000 λήμματα, τὰ ὁποῖα συντοῖς ἄλλοις καταδεικνύουν τὴν ἀδιάλειπτη συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀνὰ τοὺς αἰῶνες. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι πολυγραφότατος καὶ ἀκούραστος ἐρευνητὴς καὶ μὲ τὰ ἔργα του ἔχει συμβάλει δημιουργικὰ στὴν Ὁρθόδοξη πνευματικὴ οἰκοδομὴ τοῦ ποιμνίου. Τὸ βιβλίον προλογίζεται ἀπὸ τὸ Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων τονίζει: «*Γιὰ τὴν βοήθεια ποὺ προσφέρει στοὺς Χριστιανοὺς στὴν κατανόηση τῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας μας εὐλογῶ τὸν π. Πολύκαρπο καὶ τὸ πόνημά του καὶ εὐχομαι ὁ Κύριός μας νὰ τὸν φωτίζει πάντοτε πρὸς πᾶν ἔργο ἀγαθόν. Εἶναι πολὺ θετικὸ γιὰ τὴν κοινωνία ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες κληρικοὶ νὰ ἀξιοποιοῦμε τὰ τάλαντα ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς πρὸς δόξαν Του καὶ πρὸς πνευματικὴ καλλιέργεια τοῦ λογικοῦ ποιμνίου, τὸ ὁποῖο μᾶς ἐνεπίστεύθη*».

Ἡ ἐναρξὴ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων

Κατὰ παράδοσιν ὁ Ὀκτώβριος εἶναι ὁ μῆνας ἐναρξέως τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ θεσμὸς τῶν Κατηχητικῶν ἔχει κατὰ καιροὺς κατηγορηθεῖ καὶ ἀμφισβη-

τηθεῖ ἀπὸ ἄλλους καλοπροαιρέτως καὶ ἀπὸ ἄλλους κακοπροαιρέτως. Παρὰ ταῦτα ὄχι μόνον ἐπιβιώνει, ἀλλὰ βλέπουμε μὲ χαρὰ νὰ γνωρίζει νέα ἀκμὴ καὶ ἀνθηση. Προφανῶς πολλοὶ γονεῖς, ὀσημέραι ἀύξανόμενοι, θεωροῦν ὅτι τὰ παιδιά τους ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν τακτικὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς κατηχητὲς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ εὐθύνη τῶν κατηχητῶν εἶναι μεγάλη, διότι ἔχουν στὰ χέρια τους εἴτε μικρὰ πλάσματα, ποὺ τὸ μυαλό τους εἶναι ἄγραφος χάρτης, εἴτε ἐφήβους καὶ νέους μὲ ἀνησυχίες καὶ ἀναζητήσεις. Ὁ κατηχητὴς ποὺ συναισθάνεται τὸν ρόλον του καὶ ἐργάζεται ὑπεύθυνα γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τῶν νεανικῶν ψυχῶν διαδραματίζει ρόλον συμπληρωματικὸν ἐκείνου τῶν γονέων καὶ ἔρχεται νὰ καλύψει πολλὰ ἀπὸ τὰ κενὰ τοῦ Σχολείου. Εἶναι σημαντικό τὸ γεγονός ὅτι διδάσκονται τὰ Ὁρθόδοξα Θρησκευτικὰ στὰ σχολεῖα καὶ εἶναι ἀξιέπαινη ἢ προσπάθεια ποὺ καταβάλουν οἱ περισσότεροί δάσκαλοι καὶ οἱ θεολόγοι ἐκπαιδευτικοί. Ὅμως ὑπάρχουν γνώσεις, ἐμπειρίες καὶ βιώματα ποὺ μόνον ἢ ἐπαφὴ μὲ τὴν Ἐνορία μπορεῖ νὰ δώσει στὰ παιδιά. Ἐδῶ ἀκριβῶς χρειάζεται τὸ Κατηχητικόν. Γιὰ νὰ εἰσαγάγει τὴ νέα γενιὰ τῶν Χριστιανῶν στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ τοὺς συνδέσει μὲ τὴν Ἐνορία, νὰ βοηθήσει στὴν κοινωνικοποίησίν τους καὶ νὰ τοὺς ἐξηγήσει μὲ κατανοητὸ τρόπο τὴ μεγάλη εὐλογία ποὺ φέρουν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς βαπτίσεώς των εἰς Χριστόν. Ἄς ἐνισχύσουμε, λοιπόν, τὰ Κατηχητικὰ καὶ ἄς φροντίσουμε γιὰ τὴν ὀρθὴ ἐπιλογή καὶ ἐπιμόρφωσιν τῶν κατηχητῶν.

Δὲν εἶναι μῦθος τὸ Κρυφὸ Σχολεῖον

Ἀκοῦμε καὶ διαβάζουμε κατὰ καιροὺς δηλώσεις ἱστορικῶν καὶ ἄλλων ἐρευνητῶν ὅτι σκοπεύουν νὰ ξαναγράψουν τὴν ἱστορίαν, νὰ γκρεμίσουν μύθους, νὰ ἀποκαλύψουν ἄγνωστα στοιχεία τοῦ προσφάτου παρελθόντος κ.λπ. Εἶναι

φυσικό και εύλογο ή ιστορική έπιστήμη να συνεχίζει τις αναζητήσεις της και οι νεώτεροι έρευνητές να τοποθετούνται μερικές φορές με δυσπιστία προς όλα όσα τους παρέδωσαν οι παλαιότεροι. Φοβούμεθα, όμως, ότι σε όρισμένες περιπτώσεις ή «άμφισβήτηση» της Ιστορίας έχει ως προδιαγεγραμμένο στόχο τον κλονισμό της έμπιστοσύνης των πιστών προς την Όρθοδοξη Έκκλησία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ή συνεχιζόμενη άμφισβήτηση όρισμένων έναντι του «Κρυφού Σχολειού» της Τουρκοκρατίας. «Είναι μύθος πλασμένος από την Έκκλησία» μās λέγουν, χωρίς, όμως, να προσκομίζουν πειστικά στοιχεία. Όστε, λοιπόν, ή Έκκλησία καταφεύγει σε ψεύδη; Τόσο πού την ύποτιμούν οι κατά τὰ άλλα σπουδαιοφανείς έπιστήμονες; Τό παράδοξο είναι ότι στην προσπάθειά τους να διαγράψουν την προσφορά του Κρυφού Σχολειού προσπαθούν να έμφανίσουν την Τουρκοκρατία ως μία περίοδο έλευθεριών και δικαιωμάτων για τον Έλληνισμό! Αντί, όμως, να έπιχειρούν με ψιμμύθια να έξωραίσουν την σκοτεινή περίοδο της δουλείας, ας μās άπαντήσουν στο έξης έρώτημα: Άφού άκόμη και σήμερα, στις αρχές του 21ου αιώνας, παραμένει κλειστή με τουρκικό διάταγμα ή Θεολογική Σχολή της Χάλκης, πώς θέλουν να πιστέψουμε ότι τον 16ο και 17ο αιώνα ή τουρκική νομοθεσία ήταν ανεκτικότερη και επέτρεπε την έλεύθερη έκπαίδευση των έλληνοπαιδων; Δέν θά πούμε περισσότερα, διότι ήδη άσχοληθήκαμε με τó ζήτημα αυτό στα σχόλια του τεύχους Μαρτίου έ.έ. Πάντως οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν άπαντήσεις και στοιχεία στο ένημερωτικό φυλλάδιο, τó όποιο έξεδόθη τó 1999 από την ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ και έχει τον τίτλο «Τó Κρυφό Σχολειό – Μύθος ή πραγματικότητα».

Και Όρθόδοξοι και Εύρωπαϊοι

Η πρόσφατη έπίσκεψη του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου και της συνοδείας του στις Βρυξέλλες, στην έδρα των θεσμών και των όργάνων της Εύρωπαϊκής Ένώσεως, και οι σχετικές όμιλίες και συζητήσεις πού έλαβαν χώρα εκεί κα-

ταδεικνύουν μία άδιαμφισβήτητη πραγματικότητα: Ότι σήμερα κάλλιστα μπορεί ή εύρωπαϊκή προοπτική της χώρας μας να συνδυασθεί με τή διαφύλαξη της έλληνορθόδοξου ταυτότητός μας και ότι στην σύνθεση και σύνδεση αυτή πρωτοστατεί ή Έκκλησία της Ελλάδος. Η Έκκλησία μας ίδρυσε Γραφείο στις Βρυξέλλες για να άκούεται έντονότερα ή φωνή της στα εύρωπαϊκά όργανα και άκριβώς αυτό τó Γραφείο έγκαινίασε ό Μακαριώτατος στις 4/10/2003. Παραλλήλως υπό την αίγίδα της Ίερās Συνόδου λειτουργεί ή Ειδική Συνοδική Έπιτροπή Παρακολούθησεως Εύρωπαϊκών Θεμάτων, ένω με έκπομπές, έντυπα και άλλους τρόπους έπικοινωνίας ή Έκκλησία μας παρεμβαίνει έγκαιρως και ένημερώνει τον πιστό λαό για τόν ρόλο μας μέσα στην Ένωμένη Εύρώπη των 15 και συντόμως των 25 κρατών-μελών. Η Όρθόδοξη Έκκλησία της Ελλάδος, όπως τόνισε ό Μακαριώτατος, άγωνίζεται για την διαφύλαξη της ιδιοπροσωπίας, της ιδιαίτερης ταυτότητος και προσωπικότητος των Νεοελλήνων μέσα στην πανσπερμία λαών και πολιτισμών. Ταυτοχρόως, ή Έκκλησία μας άγωνιā και για την άνάδειξη και διαφύλαξη της ταυτότητος και αυτής της ίδιας της Εύρώπης. Γι' αυτό ή Έκκλησία της Ελλάδος διεκήρυξε και διακηρύσσει με κάθε τρόπο ότι στο Προοίμιο του νέου Εύρωπαϊκού Συντάγματος πρέπει γραπτώς να αναγνωρισθεί ή Χριστιανική κληρονομιά της Εύρώπης. Κάποιοι συνέλληνες άνησυχούν μήπως μετατραπούμε σε άμορφο πολτό μέσα σε μία πολυεθνική και πολυπολιτισμική Εύρώπη και οι φόβοι τους μέχρις ένός σημείου είναι δικαιολογημένοι. Όμως ή προστασία της έλληνορθόδοξου παραδόσεώς μας και ή άξιοποίηση αυτής της παραδόσεως μέσα στο πλαίσιο των συγχρόνων πολιτικών και οικονομικών έξελίξεων είναι δική μας ευθύνη και ύποχρέωση. Κανείς δέν μπορεί να μās στερήσει τους πολύτιμους θησαυρούς της Όρθοδοξίας, της Γλώσσας και της Ιστορίας μας, αν δέν τους παραχωρήσουμε και αν δέν τους έγκαταλείψουμε έμεις οι ίδιοι. Με πρωτοπόρο την Έκκλησία μας μπορούμε να παραμείνουμε και Όρθόδοξοι Έλληνες και καλοί Εύρωπαϊοι.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Κυριακὴ Ε΄ Λουκᾶ. Λουκ. ιστ΄, 19-31

Ἡ σύγχρονη μάλιστα τοῦ ἀτομισμού

Τὸ σύγχρονο καὶ τραγικὸ φαινόμενο τοῦ ἀτομισμού περιγράφεται μὲ χαρακτηριστικὸ τρόπο στὸ σημερινὸ Εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς μίλησε γιὰ ἓνα πλούσιο ἄνθρωπο, μὲ ἀφθονὰ ὑλικά ἀγαθὰ, ὁ ὁποῖος ζοῦσε μέσα στὴ χλιδὴ καὶ στὴν πολυτέλεια, ἐνῶ γύρω του ὑπῆρχε ἓνας ὀλόκληρος κόσμος βουτηγμένος στὴ δυστυχία καὶ στὴν ἀνέχεια, μέσα στὸν πόνο καὶ στὴν ἀδυναμία. Μάλιστα, ἡ δυστυχία αὐτὴ δὲν ἦταν μακριά, βρισκόταν στὴν πόρτα τοῦ ἀρχοντικοῦ του, ὅπου κειτόταν ξαπλωμένος ὁ φτωχὸς Λάζαρος, ποὺ ἐπαιτοῦσε γιὰ λίγο ψωμὶ καὶ ἐπιθυμοῦσε νὰ χορτάσει τὴν πείνα του ἀπὸ τὰ ψίχουλα ποὺ ἄφηνε στὸ τραπέζι του ὁ πλούσιος. Κι ὅμως, ἐκεῖνος, ἂν καὶ ἐβλεπε τὸν ἀξιολύπητο αὐτὸ ἄνθρωπο, ἔμενε ἀσυγκίνητος γιὰ τὴν κατάστασή του. Γιατί ἄραγε τέτοια ἀναληθία;

Ὁ πρῶτος λόγος ποὺ δικαιολογεῖ τὴν ἀνάληγη στάση τοῦ πλουσίου τῆς περικοπῆς εἶναι ἡ ἀνύπαρκτη σχέση του καὶ ἐπαφή μὲ τὸ Θεό. Τὰ ἐνδιαφέροντά του περιορίζονται ἀποκλειστικά καὶ μόνο στὴ σάρκα καὶ στὴν ἱκανοποίησή της, στὴν ἀπόκτηση πλούτου καὶ στὴν ἐγωϊστικὴ ἀπόλαυσή του. Ὁ πλούσιος δὲν εἶχε πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, δὲ γνώριζε τὸ δρόμο τῆς ἔνωσης καὶ τῆς ἐπαφῆς μὲ τὸ Θεό, μέσῳ τῆς προσευχῆς. Δὲν ἀναζητοῦσε τὸ δημιουργό του, γιατί δὲν πίστευε προφανῶς ὅτι κάποτε θὰ σταθεῖ ἐνώπιόν του δίνοντας λόγο γιὰ τὰ πεπραγμένα τῆς ζωῆς του.

Ἡ διακοπή, λοιπόν, τῆς ἐπικοινωνίας του μὲ τὸ Θεό, ὁδήγησε τὸν πλούσιο στὴ διακοπή καὶ τῆς σχέσης του μὲ τὸ συνάνθρωπό του. Γιὰ τὸν ἴδιο δὲν ὑπῆρχε τίποτα ἄλλο σ' αὐτὴν τὴ ζωὴ ἀξιοπροσοχῆς καὶ φροντίδας, παρὰ μόνο ὁ ἑαυ-

τός του. Οἱ συνάνθρωποί του ἦσαν ἀξιοὶ τῆς τύχης τους καὶ δὲν ἀξίζαν τὸ ἐνδιαφέρον, τὴ φροντίδα καὶ τὴν ἀγάπη του.

Ἡ εἰκόνα, ὅμως, τοῦ ἀδίστακτου καὶ ἀπάνθρωπου πλουσίου τῆς σημερινῆς παραβολῆς δὲν εἶναι ξένη, δυστυχῶς, μὲ τὴ σύγχρονη πραγματικότητα. Εἶναι φωτογραφία, θὰ ἔλεγε κανεὶς, πολλῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς μας, ἐκείνων ποὺ βλέπουν τὸ συνάνθρωπό τους ἀδύναμο καὶ ἀνήμερο νὰ ζήσει ἀξιοπρεπῶς, ἐκείνων ποὺ νοιάζονται μόνο γιὰ τὴν καλοπέρασή τους, ἐκείνων ποὺ στεροῦνται πνευματικῶν ἐνδιαφερόντων.

Εἶναι, ὅμως, καὶ εἰκόνα τῆς σύγχρονης κοινωνίας, τῶν πλουσίων κρατῶν τοῦ κόσμου, ποὺ νοιάζονται γιὰ τοὺς ἐξοπλισμοὺς μόνο, ἐπενδύουν ἀπίστευτα ποσὰ στὴν ἱκανοποίηση τῶν συμφερόντων τους, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν δυστυχία ὀλόκληρων λαῶν τοῦ τρίτου κόσμου, γιὰ ἑκατομμύρια ἀνήμερα παιδιὰ ποὺ βιώνουν τὴ φτώχεια, τὸν ἀναλφαβητισμὸ, τὴν πείνα καὶ ὁδηγοῦνται καθημερινὰ στὸ θάνατο, τὴ στιγμή ποὺ τὸ ἐλάχιστο ἐνδιαφέρον τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς θὰ μπορούσε νὰ τοὺς σώσει τὴ ζωὴ.

Πὼς μπορεῖ, λοιπόν, νὰ θεραπευτεῖ ὁ σύγχρονος κόσμος ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τοῦ ἀτομισμού; Ἡ θεραπεία εἶναι νὰ βροῦμε τὸ Θεό, νὰ κάνουμε τὸ θέλημά του τρόπο ζωῆς καὶ τότε θὰ ἀνακαλύψουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ στὴ συνέχεια τὸ συνάνθρωπό μας. Νὰ μάθουμε ὅτι ὁ Θεὸς δημιούργησε μιὰ μεγάλη οἰκογένεια, τὸν κόσμο, τὰ μέλη τῆς ὁποίας ἔχουν ὑποχρέωση νὰ ἐνδιαφέρονται τὸ ἓνα γιὰ τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ ἐπίσης ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς νὰ στραφοῦμε στὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ διορθωθοῦμε, ἂν τυχὸν μοιάζουμε μὲ τὸν πλούσιο τῆς παραβολῆς.

Εἶθε ὁ Θεὸς ν' ἀνοίξει τὰ μάτια μας καὶ τότε θὰ δοῦμε γύρω μας πολλοὺς «Λαζάρους» ἔχοντες τὴν ἀνάγκη μας. Καὶ θὰ εἶναι εὐκαιρία νὰ ἀποδείξουμε τὴν ἀνθρωπιά μας. ΑΜΗΝ!

Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν (σὲ συνεργασία μὲ τὸ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε.)

Ὄνοματεπώνυμο: Ε.Α. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 32-11-20 Ποσὸ ἐφάπαξ: 38.411,52	Α.Μ.Η.: 19429 Μισθ. Κλιμάκιο: 11	Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Π. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 20-0-21 Ποσὸ ἐφάπαξ: 20.206,46	Α.Μ.Η.: 24129 Μισθ. Κλιμάκιο: 20
Ὄνοματεπώνυμο: Ζ.Α. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 36-3-28 Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.221,33	Α.Μ.Η.: 18877 Μισθ. Κλιμάκιο: 10	Ὄνοματεπώνυμο: Β.Π. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 26-3-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 27.205,74	Α.Μ.Η.: 21643 Μισθ. Κλιμάκιο: 19
Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Γ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 39-8-5 Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.674,31	Α.Μ.Η.: 17865 Μισθ. Κλιμάκιο: 4	Ὄνοματεπώνυμο: Ι.Ν. Κατηγορία: Α Συντάξιμα ἔτη: 25-9-7 Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.362,19	Α.Μ.Η.: 19031 Μισθ. Κλιμάκιο: 5
Ὄνοματεπώνυμο: Γ.Γ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 36-2-6 Ποσὸ ἐφάπαξ: 16.910,98	Α.Μ.Η.: 25245 Μισθ. Κλιμάκιο: 16	Ὄνοματεπώνυμο: Μ.Μ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 43-7-21 Ποσὸ ἐφάπαξ: 45.136,93	Α.Μ.Η.: 16851 Μισθ. Κλιμάκιο: 4
Ὄνοματεπώνυμο: Δ.Δ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 35-0-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.558,91	Α.Μ.Η.: 18681 Μισθ. Κλιμάκιο: 4	Ὄνοματεπώνυμο: Ε.Κ. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 25-2-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 22.308,62	Α.Μ.Η.: 22683 Μισθ. Κλιμάκιο: 23
Ὄνοματεπώνυμο: Ε.Κ. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 25-0-17 Ποσὸ ἐφάπαξ: 23.700,58	Α.Μ.Η.: 22523 Μισθ. Κλιμάκιο: 23	Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Δ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 46-9-5 Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.773,85	Α.Μ.Η.: 15959 Μισθ. Κλιμάκιο: 11
Ὄνοματεπώνυμο: Γ.Μ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 32-7-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 37.033,62	Α.Μ.Η.: 19399 Μισθ. Κλιμάκιο: 12	Ὄνοματεπώνυμο: Α.Φ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 37-2-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 43.436,61	Α.Μ.Η.: 18343 Μισθ. Κλιμάκιο: 4
Ὄνοματεπώνυμο: Χ.Μ. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 23-8-16 Ποσὸ ἐφάπαξ: 22.833,95	Α.Μ.Η.: 22943 Μισθ. Κλιμάκιο: 21	Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Π. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 26-1-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 27.069,19	Α.Μ.Η.: 21826 Μισθ. Κλιμάκιο: 19
Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Μ. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 26-3-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 27.205,74	Α.Μ.Η.: 21692 Μισθ. Κλιμάκιο: 19	Ὄνοματεπώνυμο: Η.Σ. Κατηγορία: Α Συντάξιμα ἔτη: 44-2-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 45.690,50	Α.Μ.Η.: 16573 Μισθ. Κλιμάκιο: 1
Ὄνοματεπώνυμο: Γ.Π. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 20-10-21 Ποσὸ ἐφάπαξ: 17.773,14	Α.Μ.Η.: 26097 Μισθ. Κλιμάκιο: 26	Ὄνοματεπώνυμο: Κ.Σ. Κατηγορία: Α Συντάξιμα ἔτη: 43-7-13 Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.398,06	Α.Μ.Η.: 16758 Μισθ. Κλιμάκιο: 1
Ὄνοματεπώνυμο: Σ.Π. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 42-1-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.828,96	Α.Μ.Η.: 17503 Μισθ. Κλιμάκιο: 11	Ὄνοματεπώνυμο: Α.Τ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 37-8-1 Ποσὸ ἐφάπαξ: 39.090,05	Α.Μ.Η.: 18328 Μισθ. Κλιμάκιο: 11
Ὄνοματεπώνυμο: Χ.Τ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 23-9-9 Ποσὸ ἐφάπαξ: 26.785,33	Α.Μ.Η.: 22912 Μισθ. Κλιμάκιο: 12	Ὄνοματεπώνυμο: Γ.Φ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 32-8-21 Ποσὸ ἐφάπαξ: 42.257,47	Α.Μ.Η.: 19144 Μισθ. Κλιμάκιο: 5
Ὄνοματεπώνυμο: Δ.Π. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 32-4-4 Ποσὸ ἐφάπαξ: 37.578,33	Α.Μ.Η.: 19718 Μισθ. Κλιμάκιο: 11		

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX.: 210-7272251
ISSN 1195-7203

